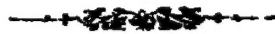

~~મુદ્રિત સંપાદન~~

સુબોધ ભજન સંગ્રહ

ભાગ ૧ લો

સંગ્રહકર્તા:—

સ્વામીશી શિશુનંદન મહાસાજી

(ગુજરાત)

પ્રથમ અવિતિ: ૨૦૦૦

વૈક્રમ સંવત

૧૯૮૧

૧૫૪૧ સુલક

આર્ષ સંવત્સર

૧૯૭૨-૮૪૬૦૨૬

અવિદ્યાનો નાશ અને વિદ્યાની વૃદ્ધિ કરવી એકબીજા.

(આર્ય સમાજ નિયમ ૮ મો)

નં. ૧૬૧

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીસાઈટ-સંગ્રહ

પ્રકાશક:—

અરોતર પ્રદેશ આર્ય સમાજ

— કાર્યોદય આશુઠં —

ની વતી

મણિલાલ ભોગીલાલ ઘડીઆળી

પુસ્તકાલય

આશુઠં અરોતર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં મોતીલાલ મથુરભાઈ પટેલે

પ્રકાશકને માટે આપ્યું તા. ૨૮-૬-૨૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૪૫૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ રઘુપદ ભગવાન સંપ્રદ

વિષય ૬ - : ૧૨૧

પ્રારંભિક વિવેચન

“ચરોતર પ્રદેશ આર્ય સમાજ” એ એક આઠ માસનું નાનું જાળક છે, તેને પાળીપોળી મોટું કરવાની મહાન જોખમદારી તેના તમામ સભાસદોના ઉપર રહેલી છે. જાળકનો જન્મ થાય છે ત્યારે માતા પિતાને માથે જોખ-દારી આવી પડે છે. તેને પોષણ મળે એવા દરેક ઉપાયો માયાપ સંભાળાથી લે છે, અને તે પુરુષાર્થનું ફળ, તે જાળક યુવાનીમાં આવે છે ત્યારે તેના પોષકને આજ માથે પાછું મળે છે.

એક માળી અગર એકુત પોનાના જગીચા કે ખેતરમાં આંખાનું વૃક્ષ રોપે છે. રોપ્યા પછી તે કુમળા ઝોડને આસપાસની ઉપાધિઓથી જાણવા તેઓ પુરતી સંભાળ રાખે છે; તેના મૂળમાં ખાતર પૂરે છે; પાણી પાવે છે; ઢોર ઢાંખરથી રક્ષણ કરવા માટે તેની આજુ બાજુ મજબુત વાડ ધનાવે છે. પરિણામે પાંચ સાત વર્ષમાં તે આંખાનું વૃક્ષ મોટું થાય છે અને તેના પોષનારને મધુરાં ફળો આપે છે તેની યોગ્ય ઉમર થતાં તેના ઘણીની ચિંતા ઓછી થાય છે અને એટલું બધું બળવાન બની જાય છે કે પ્રચંડ હવાની આંધી અને વટોળાંઆની સામે પણ ગંભીરતાથી ખડું રહે છે, ભારે વરસાદ કે કાંઈ પશુપંખી તેને નુકસાન કરી શકતું નથી.

એ પ્રમાણે “ચરોતર પ્રદેશ આર્ય સમાજ” રૂપી વૃક્ષ ચરોતર રૂપી ક્ષેત્રના મધ્ય સ્થળ આજીવનમાં રોપવામાં આવ્યું છે. તેને ઉછેરવાની જવાબ-દારી, ચરોતર પ્રદેશમાં વસના સઘળા આર્ય બંધુઓને સિર છે. આ વૃક્ષને તેના સભાસદ થઈ લવાજમ રૂપી પાણી પાછ અને જ્ઞાન રૂપી ખાતર નાખી પોષવાની જરૂરીઆત છે. જો તેને આ રીતે પોષવામાં આવશે તો યોગ્ય ઉમર થયે તે ફૂલી ફળી મોટું વૃક્ષ થશે, અને તેનાં મધુરાં ફળ આપણને અને આપણી પ્રજાને મળશે, અને આપણી પ્રજા આપણા આં કાર્યથી ઉપકારી થઈ આપણાં યશોગાન મારશે.

જ્યારે આરે તરફથી દ્વિંદ્રદેવી આર્તનાદ કરી રહી છે, તેનાં જાળકો મહાન અજ્ઞાનરૂપી ગર્તમાં મગડ્યા કરે છે, વિધર્મીઓ આરે બાજુથી આર્ય સંસ્કૃતિનો નાશ કરવાને બિંબંબુ પડમંત્રો રચી રહ્યા છે તે વખતે

તેના આર્થ સુપુત્રોને માથે ફેટલી મોટી જવાબદારી છે ને ભાગ્યેજ જણાવવાની જરૂર છે. આ જોખમદારીનો ખ્યાલ આપણા આર્થ ગૃહોને થોડે થોડે થવા લાગ્યો છે, એ ધણા હર્ષની વાત છે.

આ સમાજે-મંદિર ગંધાની તેમાં બ્રહ્મચર્યાશ્રમ ખોલવાની, સલાસદો વધારી તેનું સંગઠન ગળે પોષવાની, ઉપદેશકો રાખી વેદપ્રચાર કરવાની અને નાનો નાનો ટ્રેકટો છપાવી વેદના જ્ઞાનનો ફેલાવો કરવાની-પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી છે. મંદિરો માટે મંદિરકુડ ખોલી તેનું ઉધરાણું ચાલુ કરેલું છે જેમાં દાનદાતાઓ દાન આપે છે. ચરોતરમાં વસતા આર્યો આ સમાજના સલાસદો ગની વાર્ષિક લવાજમ આપે છે જેથી આ કુડની સ્થિરતા થયે થોડા જ વખતમાં કાયમને માટે એક ઉપદેશકની નીમણૂક થનાર છે, જે આ પ્રદેશમાં મનત પ્રચારનું કાર્ય કરશે. ત્રીજી આર્થત ટ્રેકટો છપાવી જ્ઞાનપ્રચાર કરવાની છે, જેનો આરંભ આ પુસ્તકથી થઈ ગયો છે. આ કાર્ય માટે આર્થ ભાષ મ. દેશાઈભાઈ હલ્લુભાઈ ધન્યવાદને પાત્ર છે કે જેમણે આ પ્રવૃત્તિનો આરંભ કરવાને ઉદારતાથી મદદ કરી છે.

આ પ્રથમ પુષ્પના ઉત્પાદક મ. દેશાઈભાઈ હલ્લુભાઈએ છપાવવાનો બધો ખર્ચ આપી મોટી સહાયતા કરી છે. મ. દેશાઈભાઈના જન્મ પાટીદાર કોમમાં થએલો છે. નેઓશ્રી શ્રીમત સરકાર ગાયકવાડ રાજ્યના પેટલાદ તાલુકાના ભુરાકુછ ગામના વતની છે. તેમના હૃદયમાં આર્થ સભ્યતા અને જાહેજલાલી પુનઃ સંપાદન કરવાની મોટી ધગશ લાગેલી છે. તેઓને વૈદકનું થોડું ઘણું જ્ઞાન હોવાથી ગામના અને આજુબાજુના રોગીઓને દવા આપી પરોપકારનું કાર્ય કરી રહ્યા છે. કુટુંબમાં ચાલતા આવડતા વલ્લભ સંપ્રદાયી ગોસાઈજી મહારાજના ધર્મમાં ને હતા. પરંતુ તે પંથની અદરની કુપ્રથા જોઈ ને નરક તેમને ઘૂણા ઉત્પન્ન થઈ. અને રામાનુજ મંપ્રદાયનો અંગીકાર કર્યો. તેમાં પણ ફેટલીક અસંભવ વાનો જણી નેના પરથી પણ તેમની અક્ષા ઉઠી ગઈ. ત્યારબાદ એક દિવસ આ પ્રદેશના ગાડા ગામે કંઈ પ્રસંગોપાત જવાનું થયું, ત્યાંની લાયંદરીમાં સત્યાઈ પ્રકાશ તેમના વાંચવામાં આવ્યો. ત્યારથી ને ખરા વેદાનુયાયી ગયા, અને દ્વિજત્વનું ચિહ્ન ઉપવિત જે ધણા વખતથી કાઢી નાખેલું ને તેમણે ધારણ કર્યું, અને સધ્યાદિ નિત્યકર્મ કરતા થયા. અને હાલમાં સ્વાધ્યાય કરી પોતે ઉત્તરોત્તર પોતાના જ્ઞાનમાં વધારો કરી રહ્યા છે. નેઓ વિશેષ ધન્યવાદને

પાત્ર ઝોટસા માટે છે કે સમાજની આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિનો આરંભ તેમના હાથે થયો છે.

ભુરાકુધ નિવાસી

॥ પરોપકારાય સર્તા વિમુક્તયઃ ॥

“ સન્નતોજું દ્રવ્ય પરોપકારને માટેજ છે. ”

આ પ્રથમ પુરુષના જન્મદાતા

મ. દેશાધિભાઈ લલિતભાઈ આચાર્ય

જન્મ સંવત ૧૯૬૦

સત્યાર્થપ્રકાશમાંથી વિપયવાર ટ્રેક્ટો તેમજ સંસ્કાર ત્રિધિના ૧૬ સંસ્કારનાં ટ્રેક્ટો અને અન્ય વૈદિક ધર્મનું રક્ષણ સમજનારાં ટ્રેક્ટો છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવાની બધી આવશ્યકતા છે. વળી શ્રીમાન્ પડિત સાનયલેકર

રચિત પુસ્તકોનું ગુજરાતી ભાષાંતર કરવાની પણ ધણીજ જરૂર છે. આ તરફ રૂચી ધરાવનાર દાન, દાતાશ્રી મળી આવેથી આ કાર્ય વધતુ જશે. ટ્રેક્ટને પ્રસિદ્ધ કરવાનું અગ્ર આપનાર દાન દાતાનો ફેરિયો તે ટ્રેક્ટ સાથે જોડી તેનું ટુંકું જીવનજૂતાં પણ સાથે ને ટ્રેક્ટ જોડવામાં આવશે.

આ પ્રમાણે છપાએલાં પુસ્તકો ખલાસ થયે તેનાં ઉપજેલાં નાણાં-માથી તેની બીજી આવૃત્તિ કાઢવામાં આવશે. અને ટ્રેક્ટો છપાવનારનું નામ તેના ફેરિયો સાથે ચિરસ્થાયી થશે આથી ધનિક આર્થ પુરૂષોને અમારી પ્રાર્થના છે કે તેઓ આ તરફ પોતાનો ઉદાર હાથ લખાવે, અને વૈદિક ધર્મનો પ્રચાર કરવાનું પુણ્ય લે.

આ પુસ્તકમાં સંગ્રહ કરેલાં ભજનો સ્વામી શ્રી શિવાનંદજી મહારાજ જેઓ એક શાન્ત અને વયોવૃદ્ધ સંન્યાસી છે. તેઓ પોતાના પ્રવચનમાં ગાના. આ ભજનોનાં મોટા ભાગ મહુવા જંદર નિવાશી કવિ વલ્લભદાસ પોપટલાલ વૈશ્યનો છે બાકી કવિ મહારાણીશંકર, પડિત હરિશંકર વિદ્યાર્થી, મારનર જગદેવ, ઋષિરાજ, વગેરેનાં છે. આરતી પહેલાંનાં ત્રણ ભજનો ભૂલાશંકરનાં છે. આ ભજનો લોકહિતાર્થે છપાએલાં હોવાથી સગ્રહ કર્યા તરીકે સ્વામીજીનાં તથા લેખકોનો આ સમાજ તરફથી આભાર માનવામાં આવે છે. સર્વ સુરી ભાઈઓ આ ભજનો વાંચી સુખોધ લેશે તો સ્વામીજીનો નેમજ લેખકોનો પ્રયત્ન સફળ થયો ગણાશે.

આર્થ સમાજ મંદિર,
આણંદ
સ. ૧૯૮૧ ભાદ્રપદ
કૃષ્ણા દમી

લિ. ભવદ્વાય
બાપુભાઈ કુબેરદાસ પટેલ
બુલાશંકર જગજીવન પડિત
મંત્રીઓ

સુબોધ ભજન સંગ્રહ

ભાગ ૧ દો

ભજન ૧

(રાગ દરબારી કાનરો)

ઓરમ્ નામ સર્વોત્તમ ઇશ્વરનું,
વેઠ સકળનું સત્ય તત્વ એ અ, ઉ, મ, ત્રણ અક્ષરનું. ટેક
વિરાટ અગ્નિ વિશ્વ અકારે હિરણ્યગર્ભને વાસુ ઉકારે
ઇશ્વર આદિત્ય પ્રજા મકારે તત્ સત્ ચિત્ આનંદનું. ઓરમ્
પ્રાણતણે આધાર ખરો ભૂઃ અપાન સુખરૂપ ભુવઃ સ્વયંભુ
સ્વઃ વ્યાન વ્યાપક સર્વેમાં જ્ઞાન વ્યાપ્તિ પદનું. ઓરમ્
જગના ધારક જનક દેવનું ધ્યાન યોગ્ય તે શુદ્ધ સ્વરૂપનું
ધારણ કરીએ અમે લોક સહુ યોગ ચિત્તનું હરનું. ઓરમ્
જેથી પ્રેરે જીવિ અમારી શ્રેષ્ઠ ધર્મ કર્મોમાં વાળી
ધર્મ, અર્થ, શુભકામ મોક્ષદા પદ તે છે શંકરનું. ઓરમ્

ભજન ૨

(ગઝલ)

વિધાતા તું હમારા હે તું હી વિજ્ઞાન ઢાતા હે,
વિના તેરી કયા કોઈ નહિ આનંદ પાતા હે.

(૨)

તિતિક્ષા કી કસૌટીસે જીસે તું જાંચ લેતા હૈ,
 ઉસી વિગ્રાધિકારીકો અવિગ્રાસેં છુડાતા હૈ. ૨
 સતાતા જો ન ઔરોંકો ન ઘોખા આપ ખાતા હૈ,
 વહી સફળકૃત હૈ તેરા સહાચારી કહાતા હૈ. ૩
 સહાજો ન્યાયકા ખ્યારા પ્રભકો દાન દેતા હૈ,
 મહારાજ ! ઉસીકો તું બડા રાજા બનાતા હૈ. ૪
 તજે જો ધર્મકો ધારા-કુકર્મો કો વહાતા હૈ,
 ન ઐસે નીચ પાપી કો કલ્હી ઉંચા ચઢાતા હૈ. ૫
 સ્વયંભુ-શંકરાનંદી તુજે જો જાન લેતા હૈ,
 વહી કૈવલ્ય-સત્તાકી મહત્તામેં સમાતા હૈ. ૬

ભજન ૩

(કવાલી)

અજબ હેરાન હું ભગવન ! તુમે કયેં કર રીઝાઈ મેં
 નહિ કોઈ વસ્તુ હૈં ઐસી જીસે સેવામેં લાઈ મેં
 કહ કીસ તોરે આવાહન તુમી હાજર હો હરજાં
 અનાહર હૈ બુલાને કો અગર ઘંટી બજાઈ મેં
 તુમી હો મૂર્તિ મેં હાજર તુમી વ્યાપક હો કુલોં મેં
 ભલા ભગવાન પર ભગવાન કો કૈસે ચઢાઈ મેં
 લગાના લોગ કુછ તુમકો બડા અપમાન કરના હૈ
 ખીલાતા હૈ જો સબ જગકો ઉસે કૈસે ખીલાઈ મેં
 તુમારી જયોતીસેં રોશન હૈં સૂરજ ચંદ્ર ઔર તારે
 મહા અંધેર હૈ તુમકો અગર દીપક દીખાઈ મેં
 ભુજાએ હૈ ન ગઈન હૈં ન સીના હૈં ન પેશાની
 તુમી નિર્લેખ નારાયણ કહાં ચંદન લગાઈ મેં

(એ માતૃભૂમિ તેરે ચરણોમે શી? નમાઉં-એ રાગ)

હોજોતો સ્વામી કેસા ઉપકાર કર ગયા હૈ, ટેક
 ભારત નિવાસીઓં કે બેહાર કર ગયા હૈ.
 બેહોશ બે ખબર હમ સોચે હુએ પડે થે,
 સબકો જગા જગા કર હુશિયાર કર ગયા હૈ. હેજો૦
 ભારતકી દુર્દશામે કોઇ કસર નહીં થી,
 કરકે સમાજે કાયમ શુભકાર કર ગયા હૈ. હેજો૦
 વેદોં કા નામ તક લી જાને નહિ થા કોઇ,
 વહ હર જગહયે ઉનકા પરચાર કર ગયા હૈ. હેજો૦
 વેદોંકા ભાષ્ય કરકે વિ-૧ વ યોગ બલસે,
 સચ્ચે ધરમકા જગમે વિસ્તાર કર ગયા હૈ. હેજો૦
 સંસ્કૃત વ માતૃભાષા બે હો ચુકીથી મુઠાં,
 ઉસકો પુનઃ જીલાકર જાંઘાર કર ગયા હૈ. હેજો૦
 હિન્દુ શુલામ કાફિર બે હો ગચ્છે આર્યોં,
 આર્યોં બનાકે ઉનકો સરદાર કર ગયા હૈ. હેજો૦
 મત ઔર મતાંતરોંકી દિવાર ઔર કિલોંકોં,
 યુક્તિ કે કાવડેસેં મિસ્માર કર ગયા હૈ. હેજો૦
 શુરુકલકા ચહ તરિકા બતલાકે આર્યોં કો,
 બ્રહ્મચર્ય આશ્રમકા ઉદ્ધાર કર ગયા હૈ. હેજો૦
 હોને ન પાવે કોઈ ઇસાઇ ઔર મુસલમાં,
 યું આર્યોંકી સેના તૈયાર કર ગયા હૈ. હેજો૦
 બેકસ અનાથ બચ્ચે લાવારસી બે યાં હૈ,
 સબ આર્યોંકોં ઉનકા ગમખવાર કર ગયા હૈ હેજો૦
 કયોં કર બલ્લા સમાવે કુજોમેં બહરે આજમ,
 કયોં કર બયાં હો સારે બે કાર કર ગયા હૈ. હેજો૦
 માને ન માને કોઈ પરહક તો ચહ હૈ સાલિગ,
 બાગે ધરમ કો સ્વામી શુભજાર કર ગયા હૈ. હેજો૦

(૪)

ભજન ૫

(બલીહારી રસિયા ગીરનારી સુંદર સ્યામ-એ રાગ)

કીધાં જન સુખનાં સુંદર કામ દયા ધરી મનમેં,
 દયાનંદસ્વામી સ્નેહે પ્રણમીએ રે. સુંદર કામ૦
 ભારત બિખારી દેખી તુજ તન ત્રાસ્યું રે,
 દીધાં સંસારી સુખો ત્યાગી. સુંદર કામ૦
 ચેતન ચિતમાં ચોંટાડી જડની જડ કાઢી રે,
 દીધાં પોપોનો પડદો ખોલી. સુંદર કામ૦
 સંધ્યા જપ તપની ફઠી ગુરુજીની સેવા રે,
 દીધી ભારત પુત્રોમાં પ્રગટાવી. સુંદર કામ૦
 સર્વે સુખોનું સાધન ગુરુકૃણ સ્થાપી રે,
 છેવટ વિષ પાને દેહત્યાગી. સુંદર કામ૦
 અગણિત ઉપકારે સ્વામી અમને દબાવ્યા રે,
 સ્નેહે નમસ્તે લેજો સ્વીકારી. સુંદર કામ૦

ભજન ૬

(સૈનિકોનું ગીત)

(ભુજંગી છંદ)

દયાનંદ કે વીર સૈનિક બનેંગે,
 દયાનંદ કા કામ પુરા કરેંગે. ૧
 ઉઠાયેં શ્વભા ધમંકી હમ પ્રીરેંગે
 ઉસીકે લીયે હમ ભયેંગે મરેંગે. ૨
 ગુબાયેંગે વેદોંકો હમ ગીત ગાકર,
 દીખાયેંગે દુનિયાં પુરાની બનાકર. ૩
 ઉભડેંગે શહરોં કેા જંગલ બસા કર,

ખીતારે'ગે જીવન કે સમ્યા બના કર.	૪
ઉઠારે'ગે ઋષિઓંકી આવાજકે હમ,	
બનારે'ગે પ્રીર સ્વર્ગ સંસારકે હમ.	૫
મીટારે'ગે સખ સંપ્રદાયેકે મતકે,	
બનારે'ગે ફીર આર્ય સારે જગતકે.	૬
વહી પ્રેમ ગંગા યહાં પ્રીર વહેગી,	
ને સંસારકી તાપમાલા હરેગી.	૭
કહેગા જગત ફિરસે એક સ્વરમે સારા,	
વહી વૃદ્ધ ભારત ગુરુ હૈ હમારા.	૮

ભજન ૭

ગુરુકુલથી લાભ

(“ ઐ માતૃભૂમિ તેરે ”)

વેદિકે ધર્મકી શિક્ષા ગુરુકુલસે લાભ હોગી	ટેક
બ્રહ્મચર્ય આશ્રમ ને બુનીયાદ આશ્રમોંકી,	
ધરકે વિના તુમારી આયુ ખરાબ હોગી.	વેદિકં
તાલીમ આજ કલ ને ભારતમે હો રહી હય,	
વહ એક દિન તુમારે શિર પૈ અભામ હોગી.	વેદિકં
હર્બટ ઓર ન્યુટન ને કોલેજમેં યાદ આવે,	
ઋષિઓંકી હાય હીન્દૂ તુમ સખકે જનાબ હોગી.	વેદિકં
વેદોંકે છોડ દે'ગે બચ્ચોં કે ગીત કહકર,	
જબ હાથમેં તુમારે બાઈબલ કિતાબ હોગી.	વેદિકં
દિન ઓર તિથિકેં ભૂલે સંવત ન યાદ હોગા,	
તારીખ ઓર સન સે ગીન્ના હિસાબ હોગા.	વેદિકં
જન લોજનોસે પ્રતિમા હોતીથી સત્વ ગુણકી,	
ઉનકી જગહ પર જહોં કલીયા પુલાવ હોગી.	વેદિકં

હોટલમેં બહે સામીલ હોગી તુમારી સંતાન,
 ભોજન કબાબ હોગી બોતલ શરાબ હોગી. વૈદિક૦
 સ્ત્રી પુરુષકી સંજ્ઞા હોગી નહિ કીસીકે,
 સહધર્મની તુમારી વેદી ચુનાવ હોગી, વૈદિક૦
 કરતે હો કામ ઉલટે આહતે હો ઉન્નતિકે,
 રક્તાર પ્તી તુમારી કૈસી બનાવ હોગી. વૈદિક૦
 વૈદિક ધર્મ કે ખ્યારે ભારત કે રહનુમાઓ,
 સચ્ચી સ્વદેશ ભક્તિ વેદોંસે લાભ હોગી. વૈદિક૦
 ઇસ વાસતે યહ ખ્યારે સ્વામીને ભે કહા હૈ,
 આજ્ઞા ઉસી ઋષિકી બસલા જવાબ હોગી. વૈદિક૦
 ઐ વાસુદેવ નિશદિન વેદોંકા નામ હોગા,
 તબહી તુમારી ઇજજત ઔર મુહપૈ આબ હોગી. વૈદિક૦

ભજન ૮

દાનનેા દુરુપયોગ

દાન દુષ્કૃતિ દેશને નડે દાન દુષ્કૃતિ દેશને નડે,
 બહુ પીડ પરિણામે પડે દાન દુષ્કૃતિ દેશને નડે. ટેક
 પ્રાણશ્વ બદ્ધાને લંગોટા કર લેવાને લડે,
 છાકરીઓને છેતરવાના ઘાટ ઘણેરા ઘડે. દાન૦
 મફતનું ખાવું સુવું મમીદે તેથી આળે ચડે,
 કેફ કરી નુકસાન કરે બહુ કેડે પડે આખડે. દાન૦
 મૂર્ખ મનુષ્યો નથી સમજતા રિદ્ધિ ગયા પછી રડે,
 ધન જ્યારે પાસે હોય ત્યારે શીર રહે નહિ ઘડે. દાન૦
 લક્ષ્મી ખરચી લ્હાવેા લેવા ગાંડા જનમાં ગડે,
 સારી બુદ્ધિ સૂઝે કયાંથી ભેર કમાઇનું કડે. દાન૦
 આંધળું પરંપરાથી આલ્યું ઉપયોગ નહિ આવડે,
 ઉલટો ઉધમને વણસાડે અવળાં દાનો વડે. દાન૦

અણસમજીને કદી અણધારી સંપત જો સાંપડે,
 કીર્તિ દાન કરવા માંડે છે. પગ રાખી પાગડે દાન૦
 ખાપ દાદાઓ તો બેઠાતા નાણાંના નાવડે,
 કદી પૈસો ખૂટતો નહિ એનો ઉઝરડતાં પાવડે. દાન૦
 પણ માગનારાં આટલાં બધાં કદી નહોતાં તે તાકડે,
 આજે તો બિખારી વગરની ખાલી જગ્યા નવ જડે. દાન૦
 ઉઘમી કરતાં નિરુદ્ધમી જન ઝાઝાં દર ગામડે,
 આળસુ એકી ને ઉઘમાતી નિત્ય અમથાં આથડે. દાન૦
 ખાવાનું ખૂટે જ્યારે ત્યારે રૂપે વહન રાંકડે,
 મૂરખ જણે તેહ ટળે નહિ જેહ લખ્યું આંકડે. દાન૦
 ગામ સીધાવે સાથે વાવડ વીવાના વાવડે,
 મૂંછ મરડી બેસે છે પડે બંકા થઈ બાંકડે. દાન૦
 બ્રાહ્મણ ભેગા થઈને ચુરમું થાળીમાં થાબડે,
 ઘી ઓછું આપે ત્યાં એને ચોર કહી ચડબડે. દાન૦
 વહેમી બનાવે વનિતાને ગાય કથા રાગડે,
 નવરા નારીને ધુતે છે મારોને ખાસડે. દાન૦
 ડીલ નગ દર્શાવી કાઢ્યું નખોદીઆ નાગડે,
 હવે કહો શું એને કહેવું ચઢ્યા વહેમ ચાકડે. દાન૦
 હાથ પગાળાંને આખ્યાથી નુકસાનો નીવડે,
 ઉગ્રમ ઘટતાં નીજ બાળકની દશા બહુ બીગડે દાન૦
 છે પૂરણ પાપી ઇશ્વરના અપરાધી એ વડે,
 વિનતિ વલ્લભદાસ વણીકની બાંધાને ગાંસડે. દાન૦

ભજન ૯

ભારતના બિખારીઓ

ભરતખડે બિખારી આજ બહુ વધ્યા રે, જેણે દેશ કર્યો પાવમાલ. ટેક
 જોગી જતી અતિતને ઝોસાંછણ રે, સાધુ આવા ચોખા બળવાન. ભરત૦

ઘઘઘારી સંન્યાસી અને ઘાઘણો રે, ખાઇ કચું ખેદાન મેદાન. ભરત૦
 લાખો લાગા લોકામાં લેવાય છે રે, થાય ઉંધો એનો ઉપયોગ. ભરત૦
 અન્યા એથી જનો બહુ આળસુ રે, પુન્ય દાને દાળ્યો ઉલ્લોગ. ભરત૦
 ગારો ગામ ગજાય નહિ એટલા રે, ટાળાંબધ અન્યા મસ્તાન. ભરત૦
 એદી આઝા ફિલોગી જનયાં રે, ગોર ઝાઝાને થોડા યજમાન. ભરત૦
 લોટ મપટી મપટી ઘેરે ઘેરથી રે, ઉધરાવી ખાતાં નથી લાજ. ભરત૦
 ગણે ધધો પોતાના કુળનો રે, મૂકે કહેતાં જતો રહે મિત્રજ. ભરત૦
 કંઇક ટેલ નાખે છે ટેલીઆ રે, કંઇક કાઢે કંકુ નાગિએર. ભરત૦
 કંઇક વાંચે બનીને બાસજી રે, ધણું એમાં અંતે અંધેર. ભરત૦
 કંઇક ધુતે ધુતારા ઢોંગથી રે, હાથ જોઇ કહે છે કરમ. ભરત૦
 એમ અટકી આપ્યાદી દેશની રે, જન જાણે નહિ ઉંડો મર્મ. ભરત૦
 જોવો જોઇએ તેવો નિરાધારને રે, નથી મળતો એકે આધાર. ભરત૦
 ધીંગા ધડળા ખુંચી લઇ ખાય છે રે, જાય પૈસાને તૂટે રોજગાર. ભરત૦
 ધાકે દધને ધર્માદા મેળવે રે, ધુળધાણી કરે ધનવાન. ભરત૦
 રાંક પાસે પરાણે માગતા રે, તોય આપે નહિ નૃપ ધ્યાન. ભરત૦
 જાય તૂટી ધધો આવા ધર્મથી રે, વધે એદીની સખ્યા ચોપાસ. ભરત૦
 દાન દેવાની સુધરેલ દેશમાં રે, રીત જુદા પ્રકારની જેમ. ભરત૦
 રીત રાખે તેવી જો દેશીઓ રે, તોજ પામે પ્રભુજીનો પ્રેમ. ભરત૦
 કરે બંધી વળગે સૌ વેપારને રે, વહે વિનતિ વલ્લભદાસ. ભરત૦

ભજન ૧૦

પાખંડીઓની પૂજા

શીર જટા વધારી જોગટા રે, વેષ કાઢી બને અબધૂત
 લોળાં પૂજે પાખંડીને પ્રેમથી રે ટેક
 સાથે રાખે ચેલા બે ચારને રે, લઠકાયા મહામજાનુત. લોળાં
 અંગ આખે વિમૂતિ ચોળીને રે, તપમાંડે જીએ સૌ તેમ. ,,
 દીસે રાતી આંખો બહુ રાખથી રે, કરી આવે આડંબર એમ. ,,

આંખ ઉંચી કરી નીરખે નહિ રે, મૂખે ચલ્લે રંડી એ વેણુ. ,,
 ગુરુ બેઠા સમાધિમાં સદા રે, કહે ચેલા ખીજને કેણુ. ,,
 ગામ વચ્ચે અખાડો ગોઠવ્યો રે, દૂધ પીએ કેવળ એકવાર. ,,
 વાત ભિતરની બાણે રામજી રે, પણ આવી નમે નરનાર. ,,
 વસ્ત્રભગવાં પહેરી પ્રજાચારીઓ રે, કહે સૌને નમો નારાયણુ. ,,
 મીઠું બોલી મિઠાશજ મેળવે રે, પણ અંતે નીકળે પોલાણુ. ,,
 વળી સાધુ વેરાળી શેવડા રે, મોવણુ ઘાલી વધારે વાત. ,,
 કરી કે છે દોરાને ચીઠીઓ રે, વનિતામાં બની વિખ્યાત. ,,
 પેટ કાળે કેવળ એ વેઠીઆ રે, કેમ આપે નીતિ ઉપદેશ. ,,
 વાત સાચી સંતાડી રાખતા રે, બોલે સૌને લાગે જીવું બેશ. ,,
 વહેમ વૃદ્ધિ કરે છે ઉલટારે, નથી પુરું પોતાને જ્ઞાન. ,,
 યુવતિમાં અનીતિ બળ પાથરે રે, દેવા માંડે સપ્તતનાં દાન. ,,
 સાથ સ્ત્રીઓનો મળેલો સામટો રે, પાસે બેસી રહે દિનરાત. ,,
 બેઠી આશા બધાંના ઉરમાં રે, ગણે એને પ્રભુ સાક્ષાત. ,,
 કોઈ દ્રવ્ય ઇચ્છે ને કોઈ દીકરા રે, વશ કરવો કોઈને કંથ. ,,
 રોગ કાયા વિષે કોઈને રે, જડી યુદ્ધીથી આણુવો અંત. ,,
 થાય મોટો ઢગલો ત્યાં ભેટનો રે, વળી વસ્તુ આવે છે અપાર. ,,
 વર સાથે વઢીને લાવતી રે, છાનો છપનો ભરે ભંડાર. ,,
 વૃદ્ધ રાંડીરાંડો ઢળણું ઢળે રે, જઈ મૂકે થાપણો ત્યાંય. ,,
 દયા આવે વિચારી દીનતા રે, નથી થાતું કલ્યાણજ કયાંય. ,,
 જર બમે જમાડે પ્રાદ્યણો રે, વહે મુખે તેઓ વાહવાહ. ,,
 એતું પરચારી અન્ન નથી ખુટતું રે, ગપ મારે ઉરે ઉત્સાહ. ,,
 ખડું કહેતાં નાસ્તિક કહી ખીજશેરે, તોય હિંમત હાશી કેમ બળે. ,,
 વેસ્થ બતિ વલ્લભદાસ વિનવે રે, હું તો સાચા હરિગુણ ગાઉં. ,,

ભજન ૧૧

આધા આખડીઓ વિષે

હુઃખ માટે માને છે માનતા રે જાણે થાય ધારેલું કામ,
 લોભી લોકે કયાં દેવ લાંચીઆ રે. ટેક
 ગયો નાસી વિવેક મતિમંદ થઈ રે, તેથી તેવું સૂઝે છે તમામ. ૧
 રોજ રાખે બાધાને આખડી રે, કોઈ કોઈ વસ્તુ ના ખાય. ૨
 લાંચ દેવા ધારેલી દીધા વિના રે, માથે દેવું ગણીને મુંઝાય. ૩
 સાડું થાવાને કારણે થાય છે રે, ત્યારે કહે બાધાનો પરતાપ. ૪
 થાય માહું તો માતાનો વાંક નહિ રે, આવું સુણીને થાય ઉચાટ. ૫
 કોઈ કરે અરજ હનુમાનને રે, સો રૂપીઆ જો મને આપીશ. ૬
 તો સિંદુર ને તેલ એક પાઈનું રે, ચાંપ રાખી ચઢાવી જઘશ. ૭
 ત્યારે આપ્યો ઉત્તર મરમૂરખા રે, હશે રૂપીઆ જો સો મારી પાસ. ૮
 તેલ કોઠી લડું હું તેહની રે. માંહી કુળકાં માડું દિનરાત ૯
 કહે બીજો હે હનુમાન બાપજી રે, મને કન્યા પરણાવજે તુંય. ૧૦
 ત્યારે કોપી કહે હનુમાનજી રે, રહું શાને કુંવારો હુંય. ૧૧
 પ્રભુ પુરો કયાળુ દિલ્લનો રે, નવ કરે અધર્મ અન્યાય. ૧૨
 માટે પડી મૂકે સૌ માનતા રે, ઓસડ વેસડ કરોને ઉપાય. ૧૩
 મનોવાંચા અમંગળ વિસરો રે, જીઓ સ્મૃતિ નિયમે તો માટ. ૧૪
 દાસ વલ્લભ ધણું કરી વિનવે રે, આવા વહેમે ઘાલ્યું સત્યાનાશ. ૧૫

ભજન ૧૨

વહેમ છાડવા વિષે

વે'મની વે'મની વે'મની રે, તમે વાતો વિસારોને વહેમની,
 હૈયે ગણી સુખ હેમની રે, તમે વાતો વિસારોને વહેમની. ટેક
 લેતા નથી લાંચ દેવ કે દેવીઓ, બાધા આખડીઓ શું એમની રે. તમે

કામ કેમ કરે માન શુકન માને, ન્યાયી રીતિ છે જેમની રે. તમે
 જોશી ભુવા સૌ ઢાંગી ધુતારા, પેટની વેઠ છે તેમની રે. તમે
 કામણ દુઃખણ ને ઝોડ અપટ સૌ, જુઠી છે ટોકણી તેમની રે. તમે
 કાકા બળીઆને શિતળા માતા, કાણ જાણે સગાઈ કેમની. તમે
 શુકન મહુરતને ગ્રહણ ગપાટા, વિફલ કુદરતના નેમની રે. તમે
 જોલે આખ્યાં બાળ નથી અપાતાં, ખોટી વાતો સૌ એમની રે. તમે
 ભણો ગણો તો લેહ મુઝે સૌ, હરિને ફિકર હેમ જેમની રે. તમે
 વલ્લભને એક વિશ્વપતિની, પૂજા ગમે છે પ્રેમની રે. તમે

ભજન ૧૩

જોશીઆનું કળાધીરા

(“હરિભજનધરી છારા હોય તે સૌથી મે યા યાએ” એ રાગ .
 જ્યોતિષ જુઠું કહે કળ ને ફેલી ખાવાને ફંદ છે.
 જાણો જડભૂત નડતા નવગ્રહને નભમાં જે ચંદ છે. ટેક
 આપણી પૃથ્વી આ જડ જેવી, તેમ સૌ ગ્રહની જાણો તેવી,
 હે દિવ્ય ચક્ષુ વિદ્યા દેવી. જ્યોતિષ
 અંતરિક્ષ રહે આકર્ષણથી, તે એક નિયંતાના નિયમથી,
 હેખાએ દુરબીન દર્શનથી. જ્યોતિષ
 દુઃખ દેવાને અહીં કેમ આવે, જન ભૂલો કયાં ભોળે ભાવે,
 છે છેક અસંભવ એ દાવે. જ્યોતિષ
 ભારકરાચાર્ય થયા ન્યારે, બહુ ગ્રહના લેહ કર્યા ત્યારે,
 પછી કોઈ નથી થયો ક્યારે. જ્યોતિષ
 રાહુ રિપુ રવિને માથે છે, વળી વિધુ ક્ષયરોગી બાતે છે,
 મંગળ ત્રિકોણે ભાસે છે રે. જ્યોતિષ
 બુધના બાપનું નથી ઠેકાણું, શુક્રએ સુમાવી પ્રિયા બાણું,
 શુક્રની આંખ વિષે આ છે કાણું. જ્યોતિષ

શનિ લૂલોને વળી નહિજ સુખી, રાહુ પશુ ધડ વિણ ગહુજ દુઃખી,
 કેતુ પશુ શિર વિણ નહિજ સુખી જ્યોતિષ૦
 એમ ગ્રહ સર્વે પરતંત્ર ફરે, પંડે દુખીઆ થઇ ભાડુ ભરે,
 શું એહ બાપડા કષ્ટ કરે. જ્યોતિષ૦
 કેઇ નૃપને કહ્યું જોશી બાવે, ત્રણ માસે જમ તેડું આવે,
 સુકાવા માંડયો સફલાવે. જ્યોતિષ૦
 વિદ્વાન વજીર વિચાર કરે, મરશે રાય લાયથી નહિ ઉગરે,
 તેણે શોધી કાઢ્યો ઉપાય ખરે. જ્યોતિષ૦
 રાજાની રૂબરૂ બેલાવી, પૂછ્યું જોષિને થથડાવી,
 કહો કે દી થશે આપનું ભાવી. જ્યોતિષ૦
 કહે જોષિ હજી જીવવું મારે, એ દિન આવે વરસે ખારે,
 સુણી વજીરે માર્યો તલવારે. જ્યોતિષ૦
 પછી રાય કને કહે કરજોડી, આની આવરદા હતી નહિ થોડી,
 કહો મહારાજા કોણે તોડી જ્યોતિષ૦
 જે ખરૂં જાણે નહિ પોતાનું, તો પરનું કહે તે કેમ માનું,
 પાણીમાં બોજો એનું પાનું. જ્યોતિષ૦
 સુણી રાય તણો મન વહેમ ગયો, ચિંતાતુર ટળીને શાંત થયો,
 પછી જીવતો તે બહુ વર્ષ રહ્યો. જ્યોતિષ૦
 કેઇ ભરવાડે જોષિને પૂછ્યું વળી, સાતી ડાંગ ઉપાડીને સવળી;
 મહારાજા પાયે લાગું લળી. જ્યોતિષ૦
 આ ડાંગ આપને અંગ માફ તે ક્યાં વાગે શરીરે વાફ;
 આટલું કહો તો હું બલિહાર. જ્યોતિષ૦
 જોષિ તે સામું જોઇ રહ્યો, ઘડી મોત સુણી નાખુશ થયો,
 ભાઇ તારે માટે નવ જોષ રહ્યો. જ્યોતિષ૦
 શુભ મહુરતે પરણી ઘર માંડે, કાંકણ દોરા બાંધે કાંડે,
 તેમાંથી ઘણી રાંડે છાંડે. જ્યોતિષ૦
 જોષિની બાળા બાળપણે, બળીયા ગ્રહવાળો વર પરણે,
 તે પશુ રાંડે છે કેઇ ક્ષણે. જ્યોતિષ૦

જો પોતે આવરદા જાણે, અદ્વાયુષિ વરને શીદ પરણે,
 પણ મુરખ તંત વૃથા તાણે. જ્યોતિષ૦
 જોષિને પૂછી બે ફરિઆદ કરે, એક વખતે બેજણા કોરડે ચઢે,
 પણ આખર જીતે એક ખરે. જ્યોતિષ૦
 નથી જોષિ કોઈ દૂર દેશ વિષે, પણ ત્યાં વેપાર વધ્યો અતિશે,
 ત્યાં શ્રદ્ધ નડતા નહિ કેમ હશે ? જ્યોતિષ૦
 જન્મોતરી પ્રજોતરી જીઓ, એ વર્ષ ફળાદિના વહેમ જીઓ,
 એ કેવળ છે કૌભાંડ કુઓ. જ્યોતિષ૦
 તમને જોતાં આવડતુંજ નથી, સાચું થોડું ને ઘણી જીઠી જીકિત.
 વદલભ કરી આપે તે સિદ્ધ અતિ. જ્યોતિષ૦

ભજન ૧૪

જોષિને ઠપકો

જોષિ બાવા જગ ધુત્યાનો ધંધો આ શો આદર્યો,
 બહુ નરનારી વહેમી બનાવી નિર્ધન દેશ તમે કર્યો. ટેક
 બોળ પાણીમાં ટીપણું તારું, હઠ મૂકી માન કહ્યું માફ,
 બોપાળું ખુદ્દુલું હું ભાળું. જોશી બાવા૦
 ધુત્યાં તેં બહુ ડોસા ડોસી, બહુ વાર ફાસલાબ્યાં તેં ફાસી,
 પણ સમજી હવે થા સંતોષી. જોષિ બાવા૦
 અટકાવ્યાં એકાએક જતાં, બહુ વિદ્ય કર્યાં ઉદ્યોગી થતાં,
 એનાં ફળ થયાં નક્કી નડતાં. જોષિ બાવા૦
 એત્રિંતું કામ કરાય નહિ, મહુરત વિષ્ણુ કયાંય જવાય નહિ,
 શુભ કામો તો કદી થાય નહિ. જોષિ બાવા૦
 એમ નાશ કર્યું જન શૌર્ય સદા, થઈ કાયરતાથી દશા દુઃખદા,
 પાખંડ તણા તાણ્યા પડદા. જોષિ બાવા૦

વંઝાને પુત્ર થવા માટે, જપ શાંતિ કરાવેા મુખ પાઠે,
 ઘરડી ઉમર વરસેા સાઠે.   જોષિ બાવા૦
 આટલા દીકરા દીકરી થાશે, એમાંથી વળી આ મરી જાશે,
 શીઘ્ર ગપ મારેા છે સ્વાસ્થ્ય આશે.   જોષિ બાવા૦
 આ વર્ષ આટલી ખોટ જશે, પરદેશ ગયેા પાછો વળશે,
 ડર રાખેા પ્રભુનો ફંડ થશે.   જોષિ બાવા૦
 ખંને ખગડે છે આપ થકી, જે લાભ થશે એમ જાણેા બકી,
 તો આજસુ થાશે એજ નક્કી.   જોષિ બાવા૦
 કદી જાય ખોટ એવું વઢશે, તો અગાઉથી પગ લાંગી જશે,
 ખંને રીતે નુકશાન થશે.   જોષિ બાવા૦
 પ્રાચીન પૂર્વજોએ શોધેલી, જ્યોતિષ વિદ્યા વહેતી મેલી,
 ઉલટી માંહી જમણા બહુ ભેળી.   જોષિ બાવા૦
 કાં ધંધામાં કર સુધારેા, કર શોધ ખગોળ તણેા સારેા,
 નહિ તો ઉદ્યોગ પકડ ન્યારેા.   જોષિ બાવા૦
 દૂર દેશ તણા બહુ વિદ્વાને, સાચી શોધી એ વિદ્વાને,
 તે વલ્લભદાસ ખરી માને.   જોષિ બાવા૦

ભજન ૧૫

બ્રહ્મણ વિષે

એા નર લેલા, બ્રહ્મણ નિહાળી શું કરવા ગભરાય છે.
 નથી નથી ગળતો રાહુ, રવિ અને ચાંદાને એ તો છાંય છે.   ટેક
 એ છે કવિ કલ્પિત શાસ્ત્ર કથા, પાંડિત જન જાણે હાલ યથા.
 આ વહેમ વધ્યેા તે વ્યર્થ વ્યથા.   એા નર૦
 એ અટકળથી માર્યું થોડું, ફપક થઇ પ્રાંદ થયું પોડું,
 ભણીને ઝીણી નજરેા જોડું.   એા નર૦

તું સાત ચોપડી શીખી બે, ચતુરાઇથી સદિ તણે કમ બે,
 શીઠ ફેકટ ખેલ કરી ખીબ્યો.   ઓ નર૦
 આ લાકડું જે ઘાલ્યું ખોશી, તે માને તું જેવા ફેશી,
 સમજ્યા વિષુ હું નહિ સંતોષી.   ઓ નર૦
 તું તક વિતક નથી કરતો, ગાડર પેઠે માંહી પડી મરતો,
 હું કહું તે કાને નથી ધરતો.   ઓ નર૦
 કેટલાક મતીલા મત તાણે, બાણે છતાં અંદેશો આણે,
 મુંકવું ન ગમે જીવું બાણે.   ઓ નર૦
 નાવા ધોવાથી લાલ લહે, લીંપણ ગુંપણથી ચોકખાઈ રહે,
 એ ચાલ રાખવા એવું કહે.   ઓ નર૦
 પણ ભૂખે મરવું ઉંઘ તણ, શરદી હાની સહે શીઠ હણ,
 બેબચો આ મમતીની મરણ.   ઓ નર૦
 કદી ચોમસે કે શિઆળે, બે હોય અહણુ તો તે કાળે,
 બિનાશ તંદુરસ્તીને ટાળે.   ઓ નર૦
 મરબદી કે વેખ્યવ વાડે, ઉલટી શરદી બહુ એ દહાડે,
 બહુ પાણી ઢાળી વણસાડે.   ઓ નર૦
 ચાંદાને રીસે રાહુ ગ્રહે, એ માની ગંડુ દિલ લહે,
 ભોળાંજન ભૂખ્યાં આખો દી રહે.   ઓ નર૦
 ઘણીબાર અહણુ રાતે થાતાં, છુટયા પછી સ્નાન કરી ખાતાં,
 નિદ્રા પણ ચિત્તમાં નહિ ચાતાં.   ઓ નર૦
 મોટે ઘેર તો જમ છળ છળીઆં, જીંનાં ચોસાર ને રાંધણીઆં,
 એથી ઉલટાં નુકસાન થતાં.   ઓ નર૦
 ચૈતન્ય તણું ચિત્ત એક નથી, તેથી કેમ બાણીએ તેની મતિ,
 જે આ દહાડે ગળશે મમતી.   ઓ નર૦
 મન આજ થાય કદી કાલ ટળે, તે ખબર કહો કોનાથી મળે,
 અંતર્યામિ વિષુ કોણુ કળે.   ઓ નર૦
 પણ એક નિયમ જડ વસ્તુતણે, તેનો પાત્રી શક્રીએ પાર ઘણે,
 સૌ ભેદ સૂઝે બહી બાતે બણે.   ઓ નર૦

(૧૬)

પુનમે શશી પૂર્ણ થયાથી ગળે, પણ સૂર્ય પુરણ પ્રત્યેક પળે,
કેમ જોગ અમાસ તણોજ જડે.   ઓ નર૦
શશી રવિ આડે આવે ડાહ્યા, તળી ચંદ્ર વિષે પૃથ્વી છાયા,
એ છે બધી મોટા બાપની માયા.   ઓ નર૦
નથી કારણ નાવા ધોવાનું, શરદીથી ફરદી થાવાનું,
ખોરાક તણ તડખાવાનું.   ઓ નર૦
તે કરતાં સુણીજે થા દુઃખીઓ, ત્રણવાર તું નાજે થઈ સુખીઓ,
પણ વલ્લભનો તો વહેમ ગયો.   ઓ નર૦

ભજન ૧૬

ભૂત વિષે

ભોળી ભામા, ભડકી શું ભાગે ભય રાખી ભૂતનો,
તજ ઢાંગ બધો, ચાલ હવે નહિ ચાલે તુતે તુતનો.   ટેક
નથી રહેતી વાસના વહાલાની, કુંવરી કે કુંવર કાલાની,
તું શોધ કર સોળ આનાની.   ભોળી૦
ચુડ થકી ચતુરા નથી કોઈ મરી, નથી જીવતી ડાકણ કોઈ ખરી,
દેખાડ મને નહિ જાઈ ડરી.   ભોળી૦
ભૂત પ્રેત ખવીસ જન કોઈ નથી, એ કેવળ કલ્પિત વાત બધી,
બાળક બુદ્ધિની બીક બધી.   ભોળી૦
એ રાત વખત ભૂતને ભાળો, તો પૂર્ણ તપાસો તે ગાળો,
અંતર તણો સદેહ ટાળો.   ભોળી૦
દિવસે ભૂત કેમ નહિ દેખો, કેમ અંધારી રાતે પેખો,
એ બીએ બાપડું મન લેખો.   ભોળી૦
એ એક જણા આગળ આવે, પણ બે ત્રણ પાસે કદી ના ફાવે,
આનું કારણ તમને શું સમજાયે.   ભોળી૦

(૧૭)

મનસા ડાકણ ને ભૂત શંકા, શાત્રુમાંહે કહે વગાડી ડકા,
 ભણી પવિત્ર બનીને તું પંકા.   લોળી૦
 ને નજરે પડે તો પટકારો, પાસે બાંધો હિંમત કદી નવ હારો,
 એ માત્ર ભિતર ભય ભણકારો.   લોળી૦
 ભડકા ભાળો તે છેજ હવા, કુદરતના ખેલો નિત્ય નવા,
 એ પ્રેત નથી આવ્યાં રમવા.   લોળી૦
 ધુણુનારીને નિજ વહેમ નડે, ચાળા કરે છે તે ચિત્ત ચળે,
 ભાળી ભ્રમણામાં તું શીદ પડે.   લોળી૦
 છે કળઓ સાસુ સંગાથે, કાં કામ કરવું પડે છે હાથે,
 તેથી ઢાંગ શીખી ધુણુતી બતે.   લોળી૦
 સૌને ઓશીઆળાં કરવાં છે, કાં મુખથી દુઃખ ઉચરવાં છે,
 કૌભાંડ અતિ આચરવાં છે.   લોળી૦
 ધણીને ખીવરાવવાનું બાનું, કાં બર કરમ કરવા છાનું,
 વંચાવે છે પોથી પાનું.   લોળી૦
 આવે છે 'યાર' ભૂવો થઇને, ભૂત કાઢે છે ધૂપ ધીમે દઇને,
 પછી લાગ્યો રહે નિત્ય છુટ લઇને.   લોળી૦
 ભૂત ભાગે ને ભાવે જ ભણો, હૈયામાંથી સૌ વહેમ હણો,
 ઉપદેશ છે વલ્લભદાસ તણો.   લોળી૦

ભજન ૧૭

લોભીઆઓની ઇચ્છા

કંઈક તાબે કરવાને કંથને રે, મંત્ર માની કરાવે પાઠ,
 લોભીઆમાં ધુતારા ભૂખે નવ મરે રે.   ટેક
 વનિવાનો વિશ્વાસ વધારવા રે, ધૂપ લીપે કરે ઠાઠમાઠ.   લોભીયા૦
 કંઈક છાટ ધડાવવા ચોક્યનો રે, આચરાવે ઉંધાં અનુકાન.   ,,
 કોઈ કોરા મંત્રાવી હગા કરે રે, કરે નાણું નીતિ કુરબાન.   ,,

નહિ લાગે નજર ચોટ કોઈની રે, મુત્ર મંત્રી આપે લખ ગથાં. ,,
 હાથે ખાંધે માદળીઉં હેમનું રે, કોઈવાર લાંઘાવે વ્યથાં. ,,
 પછી ખાંતે તે ફાવે ફંદનું રે, છુતકારી ધુણાવે દિનરાત. ,,
 ત્યારે ઘરનાં બધાંથી પૂજય છે રે, ઠગ બોલે વધારી વાત. ,,
 ઘણી લક્ષ્મી મળવાની લાલચે રે, સોમવાર જમે એકવાર. ,,
 વળી રૂદ્રિ કરાવે રૂદ્રની રે, ભટ પાસે ભણાવે ચંડીપાઠ. ,,
 કંઈક શોધ્યા કરે છે કીમીઆ રે, ત્યાં ઠગની ફાવે તદ્દખીર. ,,
 લેવી લક્ષ્મી હમેશ હરામની રે, ખૂએ ઉલટી બની દીલગીર. ,,
 એમ સૃષ્ટિ નિયમોથી ઉલટી રે, રીતે પાર ઈચ્છા ન પડે એક. ,,
 વાત વિચારી વલ્લભદાસની રે, ભણી વિદ્યાને શીખો વિવેક. ,,

ભજન ૧૮

બાળલગ્નની હોળી

બાર વરસનો બાપ, તેર વરસની મા;
 બે વરસનો બાળકો બેવું હોય તો બા.

અણ આ બાળલગ્નની હોળી, ફટફટ હિંદુ નર ટોળી,
 નાનપણે પરણાવ્યા કરતાં, પાળે વિખડાં ઘોળી,
 બાળક બિચારા ગભરૂને, શીઠ મારી ગેબની ગોળી. અણ
 દૂધલા દાંત બિચારાના હણ, ત્યાં નાખ્યો રગદોળી,
 ઉલો થયો ઉગીને ત્યાં તો, ચિંતામાં નાખ્યો ચોળી. અણ
 કાચી કેરી ઘોળી નાખી, ચહેરા નાખ્યો ચોળી,
 નૂર તેજ સૌ સુકવી નાખ્યું, વળગાડી વહુને ખોળી. અણ
 બેબનમાં તો જરા આવે, ત્યાં પડી મરદાઈ મોળી,
 હઠ ખાંધે ઝટપટ પરણાવા, ભામીનીઓ બહુ લોળી. અણ
 દશ દશ વરસે પરણાવી દે, ડહાપણ બહુ બહુ ડોળી,

પુ ટ થવા પછીથી ખવરાવે, પીસ્તાં બહામ ચારોળી. અલ૦
 નવી પ્રજના પુરુષો બેઠા, પહેરી ચરણીઆ ચોળી,
 પાછળ પામે પીડ ખરા પણ, તરત જુએ નહિ તોળી. અલ૦
 વેંત વેંતનાં બાળક જન્મે, પીએ દૂધ અધોળી,
 હાય હાય બાળક હત્યારા, બાપ નામના બોળી. અલ૦
 બ્રહ્મચર્ય કર્યું બંધ બ્રાહ્મણે, બાપ મરૂત ઢંઢોળી,
 મહુરત ધર્મ મિષ્ટાન્ન જમે, માંડી પતરાળી પહોળી. અલ૦
 પચીશ વરસનો વર ને કન્યા, સોળ તણી સુઢરી,
 તે પહેલાં પરણાવે પાપી, શા નહિ સાંભળી. અલ૦
 ઠોકી ઠોકીને ચાકયા પણ, નહિ ટેવ પડેલી ટળી,
 વલ્લભદાસ વહે લઈ જશે, કરીને ટીંગા ટોળી. અલ૦

ભજન ૧૯

હિંદુ સંસારની હોળીઓ

ફાગણ સુદી પૂનમની હોળી, સળગાવે હિંદુસંસાર,
 તેથી હોળીઓ અધિક સળગે, પૂર્ણ જવાળથી ભપકાદાર;
 ભુટ્ટા સાથે બાળકી પરણે, ચઢે ચોરીએ ખેદ અપાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૧
 એક પત્નીથી નહિ સંતોષી, બીજી પરણે બીજીવાર,
 દંદયુદ્ધ ઘર માંહે ચાલે, બળે લેવું રાજ્ય વિશાળ;
 લડે પરસ્પર બંને નારી, ઉતરડે સ્વામીની ખાલ,
 અરે ! હાય હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૨
 નવ જુએ કરણી કે રહેણી, વિદ્યા વય કે ગુણ લગાર,
 કુળવંતા કહેવાતા વરને, કન્યા આપે તાત ગમાર;
 ભલે બિચારી દુઃખી થાએ, ઘરમાં ન હોય અન્ન લગાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૩

કુળવંતા કહેવાતા લોકો, નાત જાતમાં રાખે ડાળ,
 ધર્મ કર્મ નીતિ રીતિમાં, કુળવંતાની પોલપોલ;
 પડી ગયા તોએ રાખે છે, ટાંગ ઉંચી એવો વહેવાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૪
 અંતરમાં નહિ રનેહ લગારે, આંખે આંસુ આવે નહિ એક,
 મોટા મોટા ઘાંટા કાઢીને, તાલ મેલની રાખે ટેક;
 ચૌટા વચ્ચે ખુલ્લી છાતી, મૂકી કુટે હિંદુ નાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૫
 જીવ દયાના નેતા હિંદુ, સકળ પ્રાણી પર રાખે રનેહ,
 ક્ષીડી મરતાં અરરર લાખે, લોકે ખંજર પુત્રી પેટ;
 રોગી બુઢા સાથે પુત્રી, પરણાવી મા હરખે અપાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૬
 ગૌરક્ષક કહેવાતા હિંદુ, પૂર્વ કાળનો ધર્મ સુબધુ,
 ગૌરૂપ આ પુત્રી દે છે, તાત કસાર્ધ ઝાઢી હાય;
 તોએ કન્યા કાનજ કહાવે, રૂપીઆ લે બે ચાર હજાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૭
 બાર વરસની કન્યા સાથે, આઠ વરસનો પરણે કંથ,
 માખાપોને દહાવો લેતાં, આંખે આડા નાવે બંધ;
 બાર માસનાં બેટાબેટી, પરણાવી મા હરખે અપાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૮
 બાર વીશ કે ત્રીસ વરસના, પુરુષનું બે મૃત્યુ થાય,
 કાકા કાકી મામા મામી, બાપ બેસીને લાડુ ખાય;
 રજું ખરચવું ન્યાત વરને, કરજ કરી કરવા વહેવાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૯
 પટલ થઇ પટલાઇઓ ડાળે, લાંચ લઇ આપે ઇન્સાફ,
 ન્યાત ફંડના પૈસા ખાવા, ધીક પટલીઆ કેરો લાભ;
 કાળા અક્ષર કુટી મારે, તોએ હું હું કરતા અપાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૧૦

હોળી ટાળી ખરી દિવાળી, જોવા ઇચ્છો હિંદુભ્રાત,
 મૂખ રિવાજે દૂર કરીને, ધર્મ નીતિનો ધારો હાથ;
 સમય આવ્યો છે સુધરો, બંધુ સહવિદ્યાનો રાખો શોખ,
 પુનઃ પ્રભુજી કૃપા કરે તો, ચિત્તમાં તમે ધરો સદ્બોધ. ૧૧

ભજન ૨૦

વેવીશાળની ઉતાવળ

અહો માતપિતા, બાળપણમાં ધાડ શી વેવીશાળની;
 સરખી વયનાં, વળગાડો પણ થાય કભેડી બાળની. ટેક
 તમને તો હુંડે હોંસ હશે, પણ આખરમાં શું એનું થશે,
     એ સંઘ કાશીએ કેમ જશે. અહો માત પિતા
 એ હક હુગીંજ ગણો એનો, છે શાસ્ત્ર પુરાવો પણ જેનો,
     તમે ઓળખી રાખ્યો છે શાનો. અહો
 પોત પોતાના સર્વ ખણી, એ કુદરતી રીતિ જગદીશ તણી,
     કેમ હર્ષ પામશે એ પરણી. અહો
 બેડી નાનપણેથી નાખો છો, ચુકનાં ફળ જ્યારે તમે ચાખો છો,
     ત્યારે વાંક ભાગ્યનો ભાખો છો. અહો
 સહુ દહોં થાયે બાળક-વયમાં, થાએ અંધ પાંગળું શીળીમાં,
     બહુ વિદ્ય બીજાં છે એ વયમાં. અહો
 બખે વરસે વેવિશાળ કરો, કાં ગર્ભ વિષે વનિતા જ વરો,
     રે ગજબ દિલમાં કાંઈક કરો. અહો
 કન્યાની જીવાની સોળ થતાં, પણ પુરૂષને પચીસ વીતતાં,
     એ વિશ્વ નિયમ છે અનુભવતાં. અહો
 મોટી માનીનિ નાના મહોં, નાનાવિધ એથી કહે કહોં,
     પછી જીવશે કયાંથી 'શત' શરદો. ' અહો

એથી વિદ્યામાં બહુ વિદ્ય નહે, આરોગ્ય અગ ઘડીઘડી બગડે,
 થાય ઘરડાં વહેલાં એજ વડે. અહો,
 શોધો વર મોટો કન્યાથી, સ્વરૂપે સગુણો સરખો સાથી,
 તેા ચઢે કલંક કહો ક્યાંથી. અહો,
 પણ શ્રેષ્ઠ શિષ્ટ નથી એ ધારો, સૌથી જ સ્વયંવર છે સારો,
 વલ્લભ વિનતિ અંગીકારો. અહો

ભજન ૨૧

ઓ અજ્ઞાની, શી ઉતાવળ આવી છે સંભાળને,
 દીંગલા દીંગલી, પેઠે શું પરણાવવા માંડ્યાં બાળને. ટેક
 શે પાપે તારે પેટ પડ્યાં, તું સાથે માથાં ક્યાંથી જડ્યાં,
 કેમ બચે કસાઇની ચોટ ચડ્યાં. ઓ
 કંઈ ઉંડો પરસ્પર પ્રેમ નથી, પણ ભપકાથી રહે રાજી અતિ,
 સમજણ બીજી નથી બાલમતિ. ઓ
 બાણે નહિ દંપતિ ધર્મ દીલે, કેમ વતંતું વહુની સાથ શીલે,
 જેમ બાંધી દીધો બળદ બીલે. ઓ
 પરણ્યાં બાળક બેટા બેટી, બાણે ભેટાળ્યાં ઘેટા ઘેટી,
 તેથી પ્રીત રીત નાશે છેટી. ઓ
 હસતાં રમતાં ચડભડી પડે, મન મોટાં નહિ માટે જ લડે,
 પછી મળે સ્વભાવ નહિ એજ વડે. ઓ
 હજી પોતડી પહેરી નવ બાણે, કદી રોઈ પડે રમવા ટાણે,
 વળી બય ઉઠી જમતાં બાણે. ઓ
 એવી છોકરમત છે એની હજી, નથી પરણ્યાનું એનું ગજી,
 સમજો તો રહેશે રામ રજી. ઓ
 બાળપણને દહાવો લેવા દો, એને રમત ગમતમાં રમવા દો,
 નિશાળે ભણવા ગણવા દો. ઓ

બાળપણું છે બહુ નિહોળી, એતું ઉર આનંદી સંતોષી,
 શીઠ ખટપટમાં ઘાલ્યો ખોસી. ઓ૦
 પછી ભણતર ઘેર ભણાય નહિ, પરદેશ વિશેષ વસાય નહિ,
 એણે ઘરથી બહાર નીકળાય નહિ. ઓ૦
 પ્રભુએ સોંપ્યાં તમને રહ્યા, જેથી સારાં માત પિતા થાવા,
 રે નહિ કેવળ લેવા દહાવા. ઓ૦
 તું પરણાવે છોડી મોટી, સાથે સાથે વરાવે છોડી છોટી,
 રે સમજ સમજ એ રીત ખોટી. ઓ૦
 લેગા લેશું ખર્ચ તું ઉકેલે, એ તુજ દાનત ડગલે ડગલે,
 પણ બાળકની તું વિચાર વલે. ઓ૦
 બહુ કુમળાં બાળક યોગે છે, રસ્તો અવળો તું યોગે છે.
 વઢે વલ્લભ મરવા દોડે છે. ઓ૦

ભજન રેર

“ મહા લભ યાને વૃદ્ધ લભ ”

(રાગ સવૈયા)

સાઠ વરસના ઘરડા વરસુ, મુગ્ધા સોળ વરસની વરે,
 કનક કુળમાં મોહિત થઇને, દુહિતા નાખો દુઃખને ઝરે;
 વિષ તુલ્ય સંસાર બનાવી, નિજ તનયાનું સુખ શીઠ હરે,
 આર્યતણા સુખ ટાળક પાળક, મહા લગ્ન કેઈ બંધ કરે. ૧
 પુત્રવધૂનું સીમંત આલ્યું, ગચું તાત નીરખે નજરે,
 વિધવા તનયા ઘેર છતાં પણ, પિતા ચઢે છે વરઘોડે;
 કેવી દુર્ગતિ થઈ મંદમતિ, વણાંશ્રમને રાખ્યો પરો,
 આર્યતણા સુખ ટાળક પાળક, મહા લગ્ન કેઈ બંધ કરે. ૨
 દંપતિ સુખ તો દૂર રહ્યું પણ, સંપ કનેહની શી આશા,
 યૌવનમાં અબળા ઉચ્ચારે, હાય હાયના નિશ્વાસા;

આવી હીણભાગી પરભથી, દેશેદય કાંઈ થાય ખરો !
 આર્યતણા સુખ ટાળક પાળક, મડા લગ્ન કેઈ બંધ કરો. ૩
 બાળલગ્ન ને મડા લગ્નથી, વિધવાની વૃદ્ધિ બહુ થાય,
 બાળ યુવા વિધવાઓ વધતાં, અનીતિ જગમાં બહુ ફેલાય;
 વિધ પ્રવાહમાં વિધવા વહેતાં, સધવાનો પણ થાય મરો,
 આર્યતણા સુખ ટાળક પાળક, મડા લગ્ન કેઈ બંધ કરો ૪

ભજન ૨૩

હાલની લગ્નવિધિ

હો ભ્રમિતજનો, લગ્નવિધિમાં ખીચડા વિધિઓ વધી પડી,
 વધી મોજમજા, વરાવરાંઠીમાં વેળા વીતી બય ઘણી.   ટેક
 અંગ્રેજો પારસીઓ પરણે, વિધિ આટોપે સૌ તેજ કણે,
                   થું ઉમંગ નથી ઉર તેહ તણે ?   લો०
 થાડે ખર્ચે ને વગર ડોળે, નહિ મહુરત શુકન તે ખોળે,
                   પરણીને પ્રેમ રસ તે ઘોળે.   લો०
 બહુ માણસ જનમાં લઈ જાતાં, નકકી નુકસાન ઘણાં થાતાં,
                   સામાં પણ મનમાં મુજાતાં.   લો०
 ત્યાં નીતિ ગગડે એ જહાને, વળી ખર્ચ વધારે સામાને,
                   છતાં મમતી મુરખા નહિ માને.   મો०
 ખાનારા તો સૌ ખાઈ જશે, પણ આ સંબંધ ન ભંગ થશે,
                   વિવેકથી વહાલ વધુ વધશે.   લો०
 શુભ ચાલ પ્રમાણે સૌ ચાલે, ને મર્યાદામાં રહી મહાલે,
                   તો સંપ વધે વલ્લભ કાલે.   લો०

(૨૫)

ભજન ૨૪

લગ્નવિધિમાં ફટાણા

(રાગ સિન્ધુડા)

ગોરી ફટાણાં ગાય છે રે, મરો લાજી લખાડુ, (૨)
હીડા ખરે છે કાનથી, રે કરો ખંધ ખગાડુ. ટેક.
ખજમે કટકા ખાંધે ખધી રે, ભુંડી ભાંડે છે ગાળ, (૨)
ખુડી મરો નર ખાયલા, રે ઝટ પેસો પાતાળ. ગોરી૦
આળો ગાળો જ કઢાવતી રે, એક ખીજની જાય, (૨)
ઉઠો ઓઠો શીર ચુંદડી, રે ઉભાં ફંવાડાં થાય. ગોરી૦
મુંછ નથી પણ પુંછ છે રે, ગેં ગેં ફેં ફેં થઈ જાય, (૨)
જમતાં જમતાં એ સાંભળી, રે ધિક્ક મોંદુ મલકાય. ગોરી૦
માતા પિતા ભાઈ ભાળતાં રે, નહિ લાજે લગાર, (૨)
આજ માંડવે રજા મળી, રે હેયે હેત અપાર. ગોરી૦
ઉત્તમ જાતિ છે આપણી રે, એવું શોભે ન મુખ, (૨)
મુખે મર્યાદા ન મુકવી, રે એમ ભાગે ન ભૂખ. ગોરી૦
મંગળ ગીતો ગવરાવવાં રે, જેથી રીઝે જગદીશ, (૨)
વિનંતિ વલ્લભદાસની, રે રહે રાખો ન રીસ. ગોરી૦

ભજન ૨૫

મુવા પાછળના જમણવાર

મુવાપર મિષ્ટાન્નો શું જમો, પડયા પર પાટું હથ શું હમો. ટેક
વીસ વરસની રામા રાંડી, ખેલ અચિત અતિ ખમો,
તેનો ખાંતે હઠાડો ખાતાં, ભાભા થઈ શું ભમો. મુવા૦
એક તો બહાણું મનુષ્ય જાતાં, ખળી ખાખ થાવ તમો,

ખાતર ઉપર દિવેલ કરે સૌ, તેમ કરે છે તમે. મુવા૦
 બહાણો વિભેગ થતાં તો, શોક તણો છે સમે,
 પકવાનો દેખી સુઘડને, આવે બહુ અણુગમે. મુવા૦
 મહાજન મંડળ મળીને બેઠું, ખીછાવી બહુ બજમે,
 તે તો શોભે શુભ સમયમાં, હોય વિવાહ વાજનો. મુવા૦
 મુખે મૂકે છે લોહી કોળીઆ, કેર કરે કારમે,
 ધિઃક ધિઃક છે ચિત્ત સગાંનું, ધમણ પ્રમાણે ધમે. મુવા૦
 રાક્ષસ જેવા વજ હૃદયના, જન રૂવે ત્યાં જમે,
 ખાતાં છાતી ફાટી પડે નહિ, કેમ ગડુઓ ગમે. મુવા૦
 ગીધ કાગડા જેવા ખાતાં, અગીઆરમાં ખારમાં,
 મતિ મલીન થાતાં નહિ માને, શું કહીએ બહુ અમે. મુવા૦
 શાણા સઘળું સમજે પામી, કેળવણી તાલીમે,
 વલ્લભદાસની વિનતિ માની, નમ્ર બનીને નમે. મુવા૦

ભજન ૨૬

મુદારો કરવા વિષે

(રાગ સવૈયા)

ધિટેનીઆ જર્મન ગનપાની, બહુ ઝડપે સુધરના જાય,
 અદ્યક નાણું કરી એકડુ, જગમાં જોર જણવના જાય;
 ભારત ભુડી નહિ મટવાની, કારણ મોટું એક કળાય,
 આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં વાસીઃ રાખેના જાય. ૧
 ભારતવાસી બ્રાત અમારા, આજ ઋષી પાગતની આત્મ,
 પારણીએ પોઢતાં યાગક, પરણવી દે છે તત્કાળ,
 બુડો જગમાં દલાવો લેવા, યાગક હુતાશન હોમાય,
 આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં, વાસીદે શ'એલાં જાય. ૨
 એક ટકાની હોય તોલડી, તોય તપાસે સત્રજે દામ,
 બૂળ ટકારા ખખડાવીને, પુરણ પરખી ખરચે દામ;

કન્યાના જીવતરનો સાથી, વર જોતાં આંધળીઆં થાય,
આજ અમારા આર્થ ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય. ૩

બોયકોટ પરદેશી ચીજો, કરી દેશમાં દાખે રતેલ,
દેશ વિનાશક ઘેર રિવાજો, બોયકોટ કરતા નહિ તેલ;
જરા કામમાં બહુ ચીકણા, મોટામાં મોટાળા થાય,
આજ અમારા આર્થ ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય. ૪

મુઠ્ઠરવા ખીન લોકોને, સજા ભરી દે શીખ અપાર,
નીજ ઘરમાં કુધારા ફેરો, ગણીએ તો નવ આવે પાર;
પગ નીચે દાવાનળ મળએ, ડુંગર ઉપર દષ્ટિ જાય,
આજ અમારા આર્થ ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય.

લુપ્તી કીર્તિ મળવા માટે લાખોનાં આધણુ ઝોરાય,
ઝંક દાથ વાધરડી કાળે, ભેંસ તણો જેમ ભોગ અપાય;
કુટુંબમાં પ્રીતિ નવ થોડી, દેશ દાઝ રાખે દીલમાંય,
આજ અમારા આર્થ ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય. ૬

મરણ પામેલા પિતૃ પાછળ, ખાતેથી પરચે ધનમાલ,
જીવીન ઘરડાં માન પિતાની, કોઇ દિવસ નવ લે સંભાળ;
ઘરનાં જાળક ઘંટી ચાટે, ગાવાને આટો અરપાય,
આજ અમારા આર્થ ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય. ૭

ચેતનમાંથી ચિત્ત ખમેડી, જડ પર જખરો રાખે ભાવ,
મોટા નફ ઉતરવા માટે, જેમ કરે કાગળના નાવ;
અમથી બમણા દેવ અમારે, તોપણ કષ્ટ કમી નવ થાય,
આજ અમારા આર્થ ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય. ૮

પશુ તરુવરને પૂજ્યાથી, પાપ નહારાં પામે નાશ,
નદીઓમાં નાહવાથી રાખે, મુક્તિ મળવાનો વિશ્વાસ;
માખણુ મેળવવાને માટે, ફેગટ નીર વહોવા જાય,
આજ અમારા આર્થ ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય. ૯

દેશોદયગાં દમડી ન આપે, પાપી પોપ ધણુ પોષાય,
ધર્મ તણી અધારી રાખી, કટકમાં જમને અથડાય;
ખેંચાયા ગાડરીઆ વહેણે, ભારતના સંતાનો જાય,
આજ અમારા આર્થ ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય. ૧૦

ભજન ૨૭

ભારતમાતાને ભારે મારતા મનુષ્યો

(હરિગીત છંદ)

- જે જનનીકેરા ગર્ભમાંથી, લોગ રોગોથી ભર્યા,
સંસ્કાર ખોટા સંગ લઈને, અદ્ય માસે અવતર્યા;
જે વેર વિદ્યાથી ધરીને, મૂર્ખાં લેગા જઇ બળે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૧
- જે નર ગણાવા વરવધુના, બાળવયમાંથી વરે,
આખર લગણુ ઘર ઘર ભરી, જે લીખથી ઉદ્ધર ભરે;
જે કોઈ કારજ સાથે ભરતા, બાથ ખીબના બળે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૨
- જે જર કમાયા ખર ખનીને, તર તિબેરીને કરે,
ને રંક પર રાખી નજર નવ, વિત્ત હોંસે વાવરે;
જગકર તણેા ડર નવ ધરી જે, પાપ મારગમાં પળે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૩
- જે મહેલ માળામાંય ખાંતે, ખાય મીઠા માલને,
નવ નાખતા દુકડો કદી, ભૂખથી ભર્યા કંગાલને;
કુરીતિથી પરવિત્ત હરવા, ચિત્ત જેનું ચળવળે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૪
- જે રાખનો રગડો લગાવી, ભૂતળે ફરતા ફરે,
શ્રમ અંગને આપ્યા વિના, નિજ પેટનું પુરું કરે;
સ્ત્રીસંગ રમવા રંગ છે, ઉમંગ જેને હર પળે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૫
- મય કાળ દીન દયાળને, કરતાળ ધારીને ભજે,
સંસારને જંજળ બાણી, માળા લઈને જે તજે;
તલભાર પર ઉપકાર કરવા, કણ એક ન વાવરે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૬

જે સ્વર્ગ જાવા મૂકત થાવા, વૃક્ષ તળે ટીંગ્યા કરે,
જનમાં મનાવા સિદ્ધ થાવા, ચરણ કર ઉંચા કરે;
જે થાય ખાવા મફત ખાવા, હાથ આવા ભૂતળે,
જોવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ?

૭

ભજન ૨૮

ધર્મને નામે વતીંગ

ધર્મ દોલ વાગને ધોવાય છે, અરર હાય ! ધર્મ દોલ વાગને ધોવાય છે. ટેક
મુખે વદે વાણુ વેદ ધર્મ અમારો, જાણે નહિ પૂણું પોતે વેદતણું નામો,
શબ્દ માત્ર ધર્મ ઉચ્ચરાય છે. અરર હાય !
પ્રાણણો કહે કે અમે સર્વ થકી ઉંચા, કર્મ કાંડ વર્તનમાં શ્રદ્ધ થકી નીચા,
પડુ કર્મ અને સ્વાધ્યાય (અધ્યયન) તજાય છે. અરર હાય !
અભયર્થ આદિ ચાર આશ્રમો તજયા, ઢીંગલા ને ઢીંગલીનાં લગ્ન તો મંડાયાં,
અભિચાર આશ્રમ સધાય છે. અરર હાય !
સોમપાન ગદલ ચા કોશી તો પીવાએ, પરનારી તણું અધરામૃત લેવાએ,
મસ્ત થાવા જાંગને ધુંટાય છે. અરર હાય !
હોમ હવન ગદલ હુક્કા બીડીના ધુમાડા, ખારદ્રેષ ઇર્ષાતણા આંખમાં અંગારા,
ભટ્ટ બની ચુલાઓ પુકાય છે. અરર હાય !
ગાયત્રી મંત્ર તણ વદે બીખ મંત્રો, હાથ જોડ પસલીમાં ગપોડાના મંત્રો,
દોકડામાં દીકરા અપાય છે. અરર હાય !
કરગરતા એક પાછ સાડ શ્રદ્ધ પાસે, કોઇના નખોદીઆ હરામી માલ આશે,
ઋષિ બ્રહ્મ તેજને ખોવાય છે. અરર હાય !
એક ટંક ધાન કાળે ચાન સમા દોડે, જીવાનોના દાડને ખાય ગળે મોઢે,
પેટ કાળ શુદ્ધતા ભૂલાય છે. અરર હાય !
નાચા ધોવામાંજ બધા પુન્યને પિછાને, નીતિ પવિત્રતા કે કંઈ સત્યને ન જાણે,
આત્માના શૌચને મૂકાય છે. અરર હાય !
વૈદિક ધર્મ કર્મતણા મર્મનેજ માનો, બ્રાહ્મણો જીઓ તમે સૌ ઋષિ સંતાનો,
અધર્મથી હરિ કોપ થાય છે. અરર હાય !

(૩૦)

ભજન ૨૯

હવન વિષે

રાગ ધ્રુવના ૧૧)

હોમહવન રૂડા થાય, મારે મંડપ હોમહવન રૂડા થાય. ટેક
આપે આહુતિ હોતા હરખથી, ઉત્તમ અગ્નિ માંય. મારે૦
સફશુભ સાગર સાધુ પડિતો, વેદ ભણતા બાય. મારે૦
કેશર કસ્તૂરી સુગંધ ચંદન, ગાયોનાં ઘી હોમાય. મારે૦
સકળ અશુદ્ધિ નાંટ કરીને, વાયુ નિર્માળ વાય. મારે૦
મંગળ વાળાં વાગે તોરણીએ, ધુન વેદોની થાય. મારે૦
મલપતા આ મંડપ માંહે, સ્વાહા સ્વાહા સંભળાય. મારે૦
સંકટ હારી સામ ગાનથી, ઇશ ઉપાસના થાય. મારે૦
સરખી સાહેલી સાથે મળીને, ગીત મધુરાં ગાય. મારે૦
આજ ઉત્તમ ઘડી આવી અમારે, આનંદ ઉર ન માય મારે૦
ઓરમ પ્રભુજી આપ કૃપાથી, શાંતિ: શાંતિ: સદાય. મારે૦

ભજન ૩૦

ભુંડું થવાનાં ડોળ

પુન્ય મારગમાં પાછ ન વાપરે રે,
આડા મારગમાં વાપરે અબાણ;
ભુંડું થવાનાં ડોળ એ તો બાળને રે,
ઉપજ ઓછીને ખર્ચ ઘણાં આદરે રે,
વ્યસન ઝાઝાને ંહેમનાં વેચાણ. ભુંડું૦
જુઠ સાથે જડેલ જેનો જીવડો રે,
ખોટી સાહેલી પૂયાના કોડ. ભુંડું૦
દીનાનાથ રૂઠયા ત્યારે ઘાલ્યાં ડાખલાં રે,
ધણી ધણીઆણી પૂણે જોડાનેડ. ભુંડું૦

દોરા ચીઠીઓમાં નિત્ય વહે દોકડા રે,
ખાધા આખડીઓ ચાલતી સદાય.

ભુંડું

આખા ઘરનાં માણસો થયાં આળસુ રે,
કોઈ ઉંઘમને વાયરે ન બાય.

ભુંડું

ખાવા સવેને જોઈએ સાફું મુતરે રે,
આવે ભાણુમાં ખીતું ખીતું અન્ન.

ભુંડું

વાટે ઘાટે આંગણે ખળે ખેતરે રે;

પડયું પાડોસીનું ચોરવાનાં ચાલ.

ભુંડું

નિત્ય ઘરમાં કંકાસ થાય કારમો રે,

લે છે તાલીઓ ને લોક જીએ તાલ.

ભુંડું

હરિ અથે તો હાથ લાગે ધૂજવા રે,

ઠઠા ખાણુઓમાં લાડવાનાં લહાણ.

ભુંડું

ચોરી જારી કુકમંથી ચિંતા નહિ રે,

મહેનત મજૂરીમાં લાખગણી લાજ.

ભુંડું

શીખ સારી નઠોરને ના ગમે રે,

રૂડું સવેનું ચાહે ઋષિરાજ.

ભુંડું

ભજન ૩૧

ભલું થવાનાં ડાળ

પાપ મારગમાં કોડી નવ વાપરે રે,

પરમારથમાં પ્રણ પ્રેમ;

વેળા વળવાની વાત તમે બાણજો રે.

ટેક.

ઉપજ હોય તેથી ખર્ચ ઓછું આહરે રે,

વ્યસન અન્ન વિના નહિ વહેમ.

વેળા

સત્ય સાથે જડેલ જોનો જીવડો રે,

પવિત્રાઈ ઉજળો આચાર.

વેળા

દોરા ચિઠીમાં વહે નહિ દોઢડા રે,	
નવ દેખે દેવાળાનું દ્વાર.	વેળા૦
આખા ઘરનાં માણસ હોય ઉઘમી રે,	
કોઇ અવળે રસ્તે નવ બાય.	વેળા૦
ફડું હીસે રળીઆમણું આંગણું રે,	
અધિકાર જેવો આવકાર.	વેળા૦
આખા ઘરનાં માણસ એક સંપમાં રે,	
ખરા ખોટાને આલેખે ખચિત.	વેળા૦
સાચા સંતોની જેને સંગતી રે,	
ચોરી કામમાં ન કોઇનું ચિત્ત.	વેળા૦
દેવું કરતાં દુભાય ખૂબ દીલડું રે,	
દૂધે ધોઇને આપવા છે દામ.	વેળા૦
કર કાછડીને જીભ કબજે કરી રે,	
ભુંડી ફાનતનો નહિ થાય ભાવ.	વેળા૦
પ્રભુ દયા કરી પડે પાંસરા રે,	
એજ વેળાથી સુધરે સ્વભાવ.	વેળા૦
આવી શીખ માને તેનું નામ માનવી રે,	
છુટ લવારીમાં લેખે ઘણી લાજ.	વેળા૦

ભજન ૩૨

પાવૈને પાનો ના ચડે

નહિ ચડે, નહિ ચડે, નહિ ચડે રે, કહી પાવૈને પાનો નહિ ચડે.
 “ ઉઠુંનું ઓસડ ” નહિ જડે રે કહી , , ટેક
 ઉંટ આગળ જઇ થાળી વગાડી, જાણે ખીએ રણકા વડે રે. કહી૦
 પણ થડકે નહિ એકે ફંવાડું, માથે ત્રંબાળુ ગડગડે રે. કહી૦
 પાથે પડો પાઘડી ઉતારી, ફોલો ભલે મુખ શંકડે રે. કહી૦

જીભા જોગી કરી વહેંચો સોપારી, કહેશે એવા બહુ આથડે રે. કહીં
 રિદ્ધિ સિદ્ધિ સમૃદ્ધિ ધરીને, ભલે ભારે પીડા પડે રે. કહીં
 બાળક મરે તો ભલે મરે પણ, પ'ડે નવો ઘાટ નહિ ઘડે રે. કહીં
 કુડાં કલકે નથી ડરવાનાં, શાસ્ત્ર વિરુદ્ધતા નાહે નડે રે. કહીં
 ધર્મ અધર્મ વિચારી જીએ શીદ, શીદ ડરે પાપમાં પડે રે. કહીં
 સાંભળી કાળજી કળુલ કરે પણ, હોઠે હકાર ન આવડે રે. કહીં
 કળીચુગ કારણ સૌનું કહે વળી, કેમ ટળે લખ્યું આંકડે રે. કહીં
 મેણાં મારો મર તોએ ડગે નહિ, જોડે ફપક ભર રાગડે રે. કહીં
 ઢાળા ઢાળ્યા એવા પ્રથમથી, કંઈએ નવું કેમ નીવડે રે. કહીં
 વીર્ય વિના સૌ આર્ય નપુંસક, પડતી પોકારીએ તો રડે રે. કહીં
 વહે વલ્લભલાસ સુઆ મનુષ્યને, કયાંથી સુરાતન સાંપડે રે. કહીં

ભજન ૩૩

કેળવણી આપનાર મહેતાજીને શિષ્યામણ

ઓ મહેતાજી ! માન મરતબો મોટો તારો માન જે,
 પણ ઉગતી પ્રભા, મૂખ રહી બણતાં તો તુચ્છ તું બણજે. ટેક
 જો ધોરણમાં નિજ સ્વારથ છે, તેથી એ યતન યથારથ છે,
 પણ આ મોટો પરમાથ છે. ઓ મહેતાજી
 કહી પાસ કાવવા મન લીધું, બક્ષીસ બજેટ ઘણું લીધું,
 તેમાં તે અઢકું શું કીધું. ઓ મહેતાજી
 કરનામ પ્રમાણે કામ સદા, અંગે આગણ નહિ આણ કદા,
 કર તારી સૌ કરજ અદા. ઓ મહેતાજી
 પહેલું આવે તારી પાસે, અધ્યયન કરે છે ઉલ્લાસે,
 તું રંગ હૃદય તેવાં થાસે. ઓ મહેતાજી
 આ કાળે જે જે વહેમ વસે, તેની તું તપાસ કર અતિશે,
 કર ખંડન તોજ ખરાબી ખસે. ઓ મહેતાજી

અવકાશે વાત વિનોદ કરી, તાદશ્ય ચિતાર ખરો ચિતરી,
 કર બોધ બધા સંદેહ હરિ.   ઓ મહેતાજી
 ખુલ્લું કર ભટતું લોપાળું, સમજાવી ભેષીતું બળું,
 દે ડાકણ પ્રેત મુખે તાળું.   ઓ મહેતાજી
 શીખવજે મરણ પરણ રીતિ, વળી જ્ઞાન ખગોળે મન જીતી,
 અળસાવ તું ભ્રાંતિમય ભીતિ.   ઓ મહેતાજી
 વંચાવ પાઠ ફરી વિધવાનો, કહે બાળ લગ્નનાં તુકસાનો,
 પુલણજીમાં દિજનાં જાનો.   ઓ મહેતાજી
 દરશાવ તું દુઃખદાયક દહાડા, કન્યાને દુઃખ કુળના ખાડા,
 નીંદીને નાતતણા વાડા.   ઓ મહેતાજી
 બાહું ને જીકું દેખાડી, ને મંત્ર તંત્ર ખોટા પાડી,
 મૂક માતા મેલડી ને કાઢી.   ઓ મહેતાજી
 શીખવ સુનીતિ ને નરપણું, દે જ્ઞાન ખરું જગદીશ તણું,
 આંખેથી ભ્રમનું કાઢ કણું.   ઓ મહેતાજી
 જે વહેમ હરણ પાઠો આવે, તે ફરી ફરી વંચાવજે ભાવે,
 દે હિત શિક્ષા તું એ દાવે.   ઓ મહેતાજી
 બે અર્ધ બળ્યા આ કાળ બને, લજવાવે છે તે કેળવણીને,
 તે સર્વ વાતે શરમ તુજને.   ઓ મહેતાજી
 શુકન જન્મેતરી ભેષ જીએ, ખૂત પ્રેત માનીને માન ખૂએ,
 મિષ્ટાન્ન જમે છે મનુષ્ય મુએ.   ઓ મહેતાજી
 પંડે રાખે આખડી બાધા, ત્યાં શિષ્ય સુધરવાના વાંધા,
 સંધાય ન સહજ પછી સાંધા.   ઓ મહેતાજી
 નથી ગરજ અમારે કંઈ તારી, નથી શાખાશી લેવા ધારી,
 બેડી કવિતા ખરું કહીશું દહાડી.   ઓ મહેતાજી
 મીકું બોલી નથી ચોપડવું, તેમ ગાળો દઇને નથી લડવું,
 આ ઉપદેશી ઔષધ કડવું.   ઓ મહેતાજી
 ખરું વલ્લભદાસ વણીક વહે, ફેંકટ કુલાયા ઉચ્ચ પહે,
 હવે કાળ કઠણ સંરશે ન મહે.   ઓ મહેતાજી

ભજન ૩૪

સનાતન ધર્મ

સનાતન પંથ ચુકાયો રે, અધર્મને ધર્મ મનાયો રે. ટેક

શુદ્ધિ ને બુદ્ધિનું ઠાતા જે કહાવે, આચુ ઠાતા અપાર,
તેજ ને કાન્તિનું દત્ત બ્રહ્મચર્ય, જીવગીને આધાર,

મૂળેથી પાયો ખવાયો રે.

સનાતન૦

બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિને વૈશ્યોના પુત્રો, લઈ ઉપવિત સંસ્કાર,
જઈ ગુરુકુળે અભ્યાસ કરતાં, રૂડો રાખી વિચાર,

જમાનો તે બદલાયો રે.

સનાતન૦

સંસ્કારનું આજે નામ ધરીને, નાટક તેનું કરાય,
કાકા મામા ને સંબંધી વડવા, બડવાને ઘેર લઈ બાય,

ખરેખર ઢોંગ મચાયો રે,

સનાતન૦

જે બ્રહ્મચારી કમીમાં કમી, વર્ષ પચીસ નીરધાર,
વ્યાકરણ વેદને ઉપાંગ સર્વે, યોગવિદ્યા બાણનાર,

નિરક્ષર તેજ ગણાયો રે.

સનાતન૦

બાર વર્ષે આજ બાળાનો સ્વામી, લઈ બેઠો વ્યવહાર,
પઠન પાઠન પાતાળે પેઠાં, પ્રેમદામાં બેડાયો પ્યાર,

પંદરે પિતા કહેવાયો રે

સનાતન૦

જે બ્રહ્મચર્યથી શંકર સ્વામી, ધર્મ ધુરંધર ધીર,
ક્ષિપ્તપિતામહ હનુમંતાદિ, કેવા હતા રણધીર,

તેઓનાં નામ લબ્ધવ્યાં રે.

સનાતન૦

તે મહાવ્રતના નષ્ટ થવાથી, ભ્રષ્ટ થતાં નરનાર,
રાગી ભોગીને અદ્વૈતાચુષિ, કલેશી જેનો પરિવાર,

જન્મારો દુઃખે ઘેરાયો રે.

સનાતન૦

જે બ્રહ્મચારી ધૃતિ ક્ષમાને, કમાદિ ગુણ ભંડાર,
વિજ્ઞાન સાયન્સમાં પરિપૂર્ણ, તત્ત્વ વિદ્યા બાણનાર,

જ્ઞાનનો પંથ તબાયો રે.

સનાતન૦

સાચન્સને બદલે સ્વાર્થ વધ્યો ને, વિજ્ઞાન બદલે વહેમ,
તત્ત્વનું કેન્દ્ર ટકામાં રહ્યું છે, કાશીમાંહે શિવ જેમ,

તૃષ્ણાએ બચ તણાયો રે. સનાતન૦

જે મહાવીરના રક્ષણ થકી, લક્ષણવતો સમાજ,
ઉન્નતિના રમ્ય દ્વારે વિરાજી, કરતો સાર્વભૌમ રાજ,

દરિદ્રિ તેજ કહેવાયો રે. સનાતન૦

અધોગતિને આજ પામ્યા છે, આર્ય તણા કુમાર,
આહાર નિદ્રા ભય ને મૈથુન, રાજ્ય સત્તામાં ચાર,

પશુવત જિંદગી પાયો રે. સનાતન૦

જે જૃહસ્થાશ્રમ વિષે દંપત્તિ, સંપત્તિ સંતતિવાન,
અભેદના અનુભવથી લેતાં, પ્રણયરસનું પાન,

લેહ ભાવ આજે મનાયો રે. સનાતન૦

ઝેર ને વેર પતિ પત્નીમાં, આજ વધ્યાં ભરપુર,
સંપત્તિ બદલે વિપત્તિ વધી, પ્રપંચ માહે પુર,

હમેશાં ઝગડો મચાવ્યો રે. સનાતન૦

પ્રજ્ઞાત કાળે પવિત્ર બનીને, દેવ દેવીઓ નિત્ય,
સંધ્યા હવન હમેશાં કરતાં, નિર્મળ રાગી ચિત્ત,

કર્મકાંડ આજે તબાયો રે. સનાતન૦

સંધ્યાનું સાધન જીઓ તપાસી, આરસી કાંસકી માંચ,
ચા કોપ્રીની ચમચે આહુતી, આપે છે મુખની માંચ,

કર્મ કાંડ તેને મનાયો રે. સનાતન૦

બાળપણે માતાઓ દેતી, બાળકને બહુ જ્ઞાન,
નીતિ ને ધર્મનું શિક્ષણ આપી, ઉછેરતી સંતાન,

તેનો સંસ્કાર ભૂલાયો રે. સનાતન૦

સંસારમાં જે સમજે નહિને, નથી પોતાનું જ્ઞાન,
લઘુ વયમાં લગ્નને કાળે, જોવાની જોડે જાન,

અદ્ય આયુષિ બનાયો રે. સનાતન૦

રૂપ વિદ્યાને વિનય સુકત, લક્ષણવતો કોઈ,
ધીર શીલવાળા યોગ્ય વરને, કન્યા દેતા જોઈ,

- રિવાજ તે બદલાયો રે. સનાતન૦
- વિદ્યા અને વય ને ઠેકાણે, વિત્તની પરીક્ષા થાય,
પૈસાનાં પોટલાં પોતે બાંધીને, મહે મીઠળ બધાય,
લઘુવયે રંડાપો આપ્યો રે. સનાતન૦
- અંધ અપંગ અને અનાથ શાળા, સાહિત્ય સત્કાર માંય,
ધર્મશાળા અને ગાયોની શાળા, ફરફીની શાળા બધાંય,
પૈસો નહિ ત્યાંય અપાયો રે. સનાતન૦
- નાટક ચેટક ભાંડ ભવાઈ, હોટલ બોટલ માંય,
તેલ ફૂલેલને વ્યસન વૈશ્યા, જુઠા જુગારની માંય,
વિત્તનો વય કરાયો રે. સનાતન૦
- અનાયાસે કોઈ અતિથિ, આવીને ઉલ્લો દ્વાર,
મગફરીમાં જવાબ આપે, ટાઇમ નથી લગાર,
સત્કાર તેનો તબાયો રે. સનાતન૦
- ભૂખના દુઃખનું ફરજ આજે, આવી માંડે ફરીઆદ,
ટળવળતાને ભિક્ષામાં દે છે, ગાળોનો વરસાદ,
ધર્મને નામે ધોવાયો રે. સનાતન૦
- જે વનિતા વડીલોથી રહેતી, વિવેક વર્તાન ધાર,
વદન ખુલ્લે મર્યાદાથી, આજા પાલન હાર,
મારગ આ જાય મૂકાયો રે. સનાતન૦
- નિર્લજ્જ મુખનું વામાનું આજે, વસ્ત્ર વડે ઢંકાય,
નીતિ રીતિના શબ્દો કહેતાં, ઘુમટાળી ઘુરકી ધાય,
અપમાન જાય કરાયો રે. સનાતન૦
- નારી કે નરનાં દેવ ઇચ્છાથી, દેહાન્ત બ્યારે થાય,
સંસ્કાર સારી રીતે કરાવી, હઠનકિયા કરાય,
સંસ્કાર તે પલટાયો રે. સનાતન૦
- સંસ્કારમાં આજે રડવું કુટવું, કાણુને મોંકેણુ થાય,
સગાં સંબંધીને નાતિલાં બતિલાં, મિષ્ટાન્ન ઉપર ધાય,
અકાચક જાય ઉડાયો રે. સનાતન૦

માત ને તાતની સેવા સારી, અન્ન ને જળથી થાય,
 કાચિક વાચિક, માનસિક રીતે, પિતૃ તૃપ્ત કરાય,
 ઉંધો પંથ આને ચલાયો રે. સનાતન૦
 જીવિત માત પિતાની આને, સંભાળ કંઈ નહિ થાય,
 મુઆ પછી તર્પણ માટે, શ્રદ્ધાથી શ્રાદ્ધ કરાય,
 મિથ્યા નીરને વલોવાયો રે. સનાતન૦
 આવાં કારણોથી અનેક રીતે, પ્રજા થઈ પાયમાલ,
 સાચી વાતો ધ્યાનમાં લઈને, સુધારો સઘળા ચાલ,
 થવાને દેશ સવાયો રે. સનાતન૦

ભજન ૩૫

એક પત્નીવ્રત

એક પત્ની વ્રત પાન, કરો નર એક પત્ની વ્રત પાન;
 સતિને પતિ તેમ તમારું, પત્ની વ્રતે કલ્યાણ. ટેક.
 તમે ચાહો કે નારી અમારી, હો ભલા સીતા સમાન;
 ઉદાહરણ રૂપ રામ બનો ભાઈ, સાચા આર્થ સંતાન. કરો૦
 કોલ એક બીજનો તોડે, તે નર પશુ હેવાન;
 પાણી ગ્રહણ સમયે કરેલી, પ્રતિજ્ઞા ઉરમાં આણ. કરો૦
 શંકા પડતાં લાલ પીળા થઈ, સ્ત્રીના હરે નર પ્રાણ;
 નર જો પરધર ખર થાયે તો, સ્ત્રી કેમ ન લે નર બાન. કરો૦
 મા બેન પુત્રીનું સુણતાં, શા અમકાવે કાન;
 પોતે હોય શુદ્ધ સતી હરનારા, રાવણ સમ સેતાન. કરો૦
 પતિ પત્ની વ્રતનાં ઉત્તમ ચરિત્રે, થાય શ્રેષ્ઠ સંતાન;
 શુદ્ધ સ્ફટિક બિંબ સૂર્યનું, દર્શાય શોભાયમાન. કરો૦
 જે નરતણા માતપિતાના, વીર્ય અનીતિવાન;
 તેના સુત ભાઈ ધર્મ ચૂકીને, થશે વિષયના શ્વાન. કરો૦

ભજન ૩૬

લિખ્ય ભાગના આદ્યજુને

આદ્યજુ લટા, નિત્ય લાડુનું, ગાડુ હવે નહિ ચાલશે,
 બિશ્વાવૃત્તિ, ભુંડામાં ભુંડી ગણી ધંધા આલશે.
 તું માગી ખાય ચપટી ચપટી, તને લાજ નથી પડતાંજ લટી,
 તારૂં ડહાપણ રાખ હવે ડપટી. આદ્યજુ
 મર મોત બનેલું બહુ મોટું, પણ તું ન ગણે મોટું મોટું,
 તારૂં તો ચિત્ત લાડુમાં ચોંટયું. આદ્યજુ
 તુ લોહી કોળીઆ મુખ ભરે, નહિ અંતકાળ લાડુથી ડરે,
 તને કેમ શિખામણ અસર કરે. આદ્યજુ
 તને તારૂં હરામ થયેલું છે, વળી મન વિદ્યા વણ મેલું છે,
 તને સમજાવ્યાતુ ન સહેલું છે. આદ્યજુ
 તુજ દાઢ ગળ્યામાં સળકી છે, તેથી તેમાં પ્રીતિ વળગી છે,
 પણ નીતિથી એ અળગી છે. આદ્યજુ
 બહુ દિન ધૂતી ખાધું પીધું, કહી સ્વસ્તિ પ્રસન્ન સીધું લીધું,
 હવે બસકર બહુ સાઈ કીધું. આદ્યજુ
 તને હાથ પગો પ્રભુએ આપ્યા, નથી ભાગી પડ્યા નથી રે કાપ્યા,
 નથી મોટા કરી તમને થાપ્યા. આદ્યજુ
 નથી લાલ તને પણ બિશ્વાચી, શ્રીમંત ન કોઈ થયો આચી,
 ગરીબાઈ સદા થઈ છે સાચી. આદ્યજુ
 બહુ પ્રજા વધી પડી વિપ્ર તણી, સૌએ ગ્રહી ગુરુ પદવી કરણી,
 એથી અડચણ એમાં આવી ઘણી. આદ્યજુ
 ચંડાળતણા ધંધા સારો, પણ તેથી ભુંડો છે તારો,
 ઉપદેશ વિચારી જો મારો. આદ્યજુ
 જુજીયજીમાનો ને ગોર ઘણા, પણ કંઈમ ન કરે સર્વ જણા,
 તેથી રંકપણામાં રહી ન મળ્યા. આદ્યજુ
 મહારાજ પડયું છે નામ હવે, તે કેવળ આદ્યજુ મૂર્ખ થયે,
 બાણે આળ્યા અવતાર નવે. આદ્યજુ

વિદ્યા છે તારી કૂળ દેવી, તે સમય પ્રમાણે તું સેવી,
 મેળવ પદવી પંડિત જેવી. પ્રાદ્યુષ ૦
 તું પૂર્વજને જો સંભાળી, ઋષિવર વિદ્વાન હતા ભારી,
 સર મૂઠ પેટ પાળી મારી. પ્રાદ્યુષ ૦
 તે નામ જોળ્યું પ્રાદ્યુષ કેરું, તું થયો કાંકરો મટી મેરું,
 કીધા આળસુ બ્રહ્મને લેરું. પ્રાદ્યુષ ૦
 બ્રહ્મત્વ તણો તુજને ફાંકો, બળી મરતો થા ભણીને બાંકો,
 નહિ વદલભ વાળ થાએ વાંકો. પ્રાદ્યુષ ૦

ભજન ૩૭

સ્રીઓતું નિત્ય કર્તવ્ય

જેનો, નીતિની શિખામણુ રનેહે પાળજો રે.
 ભારત કુળનું ભાવે મનમાં રાખી માન.
 પ્રીતે શાણી જેનો, ધર્મ પ્રમાણે ચાલજો રે. ટેક
 સાખી-વેદધર્મ છે આપણો, સૌથી શ્રેષ્ઠ અપાર,
 તે નિર્મળ ચારુ પથે, સદા થજો તૈયાર.
 નિત્ય પ્રભાતે નિદ્રા ત્યાગી વહેલાં ઉઠવું રે,
 સ્નાન કરીને કરવું નિત્ય કર્મ આરંભ. પ્રીતે ૦
 સાખી-એકાંતે જેસી કરો, સંધ્યા સાંજ સવાર,
 સંભાળો શાંતિ ધરી, પ્રભુતણા ઉપકાર.
 ધીરે પ્રાણાયામથી નિર્મળ વાયુ મેળવો રે,
 જેથી તન મન આત્મા અતિ પવિત્રજ થાય. પ્રીતે ૦
 સાખી-સંધ્યા પૂર્ણ થયા પછી, નિજ મંદિર મોઝાર,
 પૂજ્ય પતિ સાથે રહી, યજ્ઞ કરો જે વાર.
 મંગળ મંત્રો જેની મધુર કંઠે જોણતાં રે,
 સ્વાહા સાથે હો આહુતી અગ્નિ માંદા. પ્રીતે ૦

સાખી-હોય અતિથિ કૌંઠે, સુલક્ષણે વિદ્યાન,
 નિત્ય જમાડો નેહથી, ધરો તેહ શું ધ્યાન.
 સામુ સસરા એવતા પિતૃની સેવા કરો રે,
 બીજાં અણેલ પ્રાણીને સાચવજો સાથ. પ્રીતે૦
 સાખી-સત્યધર્મ લેખી હૃદે, કરવાં કાર્ય તમામ,
 હંસ નહિ દેખાડવો, તેજ સતીયું નામ.
 બીજી બેનેને પણ વેદ વિષયમાં વાળજો રે,
 મીઠાં મીઠાં વચને સમજાવી સુખ સાર. પ્રીતે૦

ભજન ૩૮

અસારા દેશમાં સંતાનો

હમારે દેશમેં છ, કેસે કેસે બાળક જન્મે,
 સત્સંગી ધન્યર વિશ્વાસી, બ્રહ્મચારી ગુણવાન,
 પેદા હોતે થે યહાં જળ, હોતાથા વૈદિક ગર્ભાધાન. હમારે૦
 દેખો ભરતકી કીતની ઉમરથી, છુસને છોડ્યા રાજ,
 ગદી કે વારસ હમ નહિ, હે રામચંદ્ર મહારાજ. હમારે૦
 કંસરાયકો માર ગિરાયા, શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન,
 ઉગ્રસેનકો ગદી દેકર, આપ ભયે પ્રધાન. હમારે૦
 બોકવેદી દિવેદી ત્રિવેદી, ચતુર્વેદી કહલાવે,
 છન ખચોંકો લલ ગોદમેં, માતા આપ પઠાવે. હમારે૦
 દ્વિદશ વર્ષકા હકીકત લડકા, ધર્મેં હુઆ કુરબાન,
 દિવાલો મેં ચુને ગયો, બહાદુર શુરો સંતાન, હમારે૦

ભજન ૩૬

મહર્ષિ મહિમા

રાગ-કમલી વાલેન

વેદોંકા ડંકા આલમમેં, બજવા દીયા ઋષિ દયાનંદને,
 હર જગહ ઓમુકા ઝંડા ફીર, ફેહરા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 અજ્ઞાન અવિદ્યાકી હરસુ, ઘનઘોર ઘટાયેં છાઇથી,
 કર નષ્ટ ઉન્હે જગમેં પ્રકાશ, ફેલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 સરપર તુફાન બહાકા થા, નજરોં સે ફર કિનારા થા,
 બન કર મહલાહ કિનારે પર, પહુંચા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 ધુસ ગયે લૂટેરે ધરમેં થે, સબ માલ લૂટ કર લે બાતે,
 સંદશુક હાથ સોતોંકો પકડ, ખીઠલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 મહારી હગા ફરેબોંસે, જો માલ મુકતકા ખાતે થે,
 સબ પોલ પોલ કર દિલ ઉનકા, ફહલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 ઉડ ગયે હોશ મતવાલોંકે, મૈદાન છોડ કર રકુ હુવે,
 હથિયાર તકંકા નિકાલ જખ, ચમકા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 કપ્રોમેં સરકો પટકતે થે, કઇ દેહરો હરમમેં ભટકતે થે,
 દે જ્ઞાન ઉન્હે મૂકિતકા માર્ગ, દિખલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 કરતેથે હંમેશાં ચીખ ચીખ, તોહિત વેદે અકદસકી જો,
 સર ઉનકા વેદોંકે આગે, ગુકવા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 સબ છોડ ચુકે થે ધર્મ કર્મ, ગોંરવ ગુમાન ઋષિ સુનીઓંકા,
 પ્રીર સંધ્યા હવન યજ્ઞ કરના, શીખલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 વિદ્યાલય ગુરુકુળ ખુલવાયે, કાયમ હરજગહ સમાજ કીયે,
 આદર્શ પુરાતન શિક્ષાકા, બતલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 બલિદાન કીયા બલી વેદી પર, જીવન પ્રકાશ હંસતે હંસતે,
 સચ્ચે રહવર બનકર સબકો, ચેતા દીયા ઋષિ દયાનંદને.

ભજન ૪૦

કાયર નરો નહિ જણવા મારે જનેતાને ઉપદેશ

જનેતા કાયર નર શું જણે, તને ઠપકો દઈ ક્ષણે ક્ષણે. (ટેક)

રાજા થા તું રમતો દેખી, દીકરાને આંગણે,
 નાનકડો નિર્મોલ્ય હોય તો ઠાંકી મેલ ઠાંકણે. જનેતા૦
 પંડે થઇ બહુ બહાદુર બકે, બંધ બધાના હણે,
 કુખ વખાણ કરાવે વેગે, દુનીઆમાં ડહાપણે જનેતા૦
 એવા જગ હિતેચ્છુ જણતાં, બહુ કીર્તિ ખારણે,
 લાવો લેજે લક્ષ વસા તું, પોદાડી પારણે. જનેતા૦
 બકરી જેવા બીકણુ બાયલા, બેસી રહે ઘર ખૂણે,
 કારણ વણ કાયામાં કે પે, શિખામણ નવ સૂણે. જનેતા૦
 પટકારામાં પડે મુતરી, ઝટ અગીઆરા ગણે,
 રાજકુમાર શુદ્ધ રોતલ તે, ઉભા રહે શું રણે. જનેતા૦
 દુનીઆને દુઃખ હાયક દીકરા, ઘણા જણ્યા ડાકણે,
 જેથી કરીને આવી દશામાં, આવી ગયા આપણે. જનેતા૦
 કુખ વગોવે તારી વિશ્વમાં, ભુડાં કમં કારણે,
 તે કરતાં તો ભલી વાંઝણી, કાંઈ ન સંભારણે. જનેતા૦
 વહેમ લાકડાં ખોશી ઘાલ્યાં, કવિ પંડિત પાપણે,
 દેશ હાઝ બગડી નાખી, બાંધી બંધ બાંધણે. જનેતા૦
 મેણાં ખાધ નીચું કરી માથું, છાતીમાં છણ છણે,
 લાજ બેઠને લાડુ ભટ્ટે, બાંધ્યા સ્વાર્થ બાંધણે. જનેતા૦
 દુખીઆનાં દુઃખ કળી નાખવા, ખોટી રીતો ખણે,
 આશિષ આપી આનંદાશ્રુ, આણુ ભલે પાંપણે. જનેતા૦
 ભાર્ત ભાતની વિદ્યા હુન્નર, ભાવ ધરીને ભણે.
 પૂણું પ્રવિણ બનીને ચાલે, પંડિતને પૂછણે. જનેતા૦
 પંડે પરાક્રમથી લોકાણું, રાજ લીધું રાવણે,
 ભીમ અણુનણું શૌર્ય ભયંકર, હાય રહું આવણે. જનેતા૦

બગે કોઈ માછીનો બગે, હાથપણું આ હથે,
વહલભહાસ વહે હું બઈ, વાર વાર વારણે.

જનેતા૦

ભજન ૪૧

સત્સંગમાં આમંત્રણ

એકવાર આવોરે ગાંધીજી ગુણગ્નન કરવા એ રાગ

એકવાર આવો રે રોહેશી સત્સંગ કરવા, વેદના વિચારો ભરવા. ટેક.

ભારતમાં નવસો ને નવજાણું પંચ છે, તેના તે વિચાર કરવા. એકવાર.
સર્વે પંથોનું મૂળ વેદમાં ગણાય છે, ત્યારે વેદને વિચાર્યા શું કરવા એકવાર.
એકને ઉમેરતાં ત્રણ નવડાનો નાશ થાય, તેથી લાગ્યા સૌ ડરવા એકવાર.
જ્ઞાનનો સુરજ જ્યારે આથમ્યો આ દેશમાં, લાગ્યા પથોના દિવા સૌ કરવા. ,,
દિવાની રોશનીમાં સુઝયું નહિ સાચું, તેથી લાગ્યા માંહોમાંહે લડવા. એકવાર.
વૈષ્ણવ કહે પ્રભુ વસે વૈકુંઠમાં, શૈવો કૈલાસે લાગ્યા પળવા. એકવાર.
વેદાંતીઓ તો પોને ધ્વજ બની બેઠા, જૈનો સિદ્ધ શિક્ષાએ લાગ્યા ફરવા. એકવાર.
સાતમા આકાશમાં એ અલ્પા ગિરાજે, ઇશુ યોથામાં લાગ્યો વિચરવા. એકવાર.
સર્વવ્યાપિ પ્રભુને માની આકાશમાં, લાગ્યા પાપોનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા. એકવાર.
કરેલાં પાપ નહિ પુણ્યથી નાસે, શીઘ્ર દોડો છો દેવને છેતરવા. એકવાર.
ઇશ્વરના નિયમોને પાળો સહુ પ્રીતથી, પછી બીજાની શું પરવા. એકવાર.
વેદનો સુરજ ઉગ્યો ઋષિ દયાનંદ, સુતેશ્વર હિંદને જગવવા. એકવાર.
પથોના દિવાનું તેજ પડ્યું આંધું, તેથી લાગ્યા રડારોગ કરવા. એકવાર.
સમજી જન નો સર્વે સમજ્યા, પેલા અજ્ઞાની લાગ્યા ડરવા. એકવાર.

ભજન ૪૨

ભારત ધર્મનો ધાર્મિક ઇતિહાસ

ધર્મ તમે સમજો રે હો ધરથી, ધર્મના વિચાર કરો વેદના ઉપરથી. ટેક.

કાર્ય કામ આરંભ રે હો કરીએ, નિયમો તેના પહેલાં ચિત્તમાં ધરીએ,
 તેવી રીતે વેદો રે હો બનીઆ, અધિઓની મારફતે જગતને જડીઆ. ધર્મં
 સૃષ્ટિ એણે પેદા રે હો કીધી, સૃષ્ટિના સુખ માટે વિદ્યા દીધી,
 દુહરતને અનુકુળ છે હો એ તો, તેથી નથી થાતો તેનો દુન્યોતો. ધર્મં
 પ્રભુ બધી સમજે રે હો ધર્મો, તો તો છુટી જાય સપનાં કર્મો,
 અવળાં કામો રે હો છોડે, સાચા મારગ પર ચિત્તને જોડે. ધર્મં
 પ્રભુ પહેલાં ચાલતી રે હો ધર્મો, રામ, કૃષ્ણ જેવા પુત્રો થાતા તે કર્મો,
 સ્ત્રીઓ સહુ બચતી રે હો ભાવે, જેથી પુરુષોને સીધે મારગ ચલાવે. ધર્મં
 ભારતનું નશીબ રે હો ફરીયું, જેથી યુદ્ધ મહાભારતનું મળીયું,
 વેદોના જ્ઞાતા હો નાશ પામ્યા, તેથી દુષ્ટોના કાવા દાવા જામ્યા. ધર્મં
 વામિ માર્ગ નીકળ્યો રે હો જ્યારે, દેવાને ભોગ લાગ્યાં આપવા ત્યારે,
 દારૂને માંસજ રે હો બળીયાં, વેદને નામે સર્વે કર્મો આદરીઆ ધર્મં
 બૌદ્ધ જૈન પથો રે હો ચાલ્યા, અહિંસાના સર્વને ઉપદેશ આપ્યા,
 વિદ્યા નહોતા ઝાઝી રે હો બણીઆ, વેદ નહિ સમજ્યા તેથી વિરૂદ્ધ પડીઆ. ,
 વંદોની સત્તા રે હો તોડી, સમજ્યા વગર વાતો ગમે તેમ જોડી,
 સર્વને વાલ્યા રે હો અવળા, હજુ સુધી નથી થાતા તે તો સવળા. ધર્મં
 મૂર્તિ પૂજા ત્યાંથી રે હો ચાલી, ચેતનમાંથી વૃત્તિ જડમાં બાલી.
 મનુષ્ય પૂજા ચાલી રે હો તકીયા, ગુરુઓ થવાની રીત પેસી ગઇ અહીંથી. ,,
 ગાડું અહીંથી ધાંચમાં રે હો પડીયું, ખરા જ્ઞાનનું બેડું કાળ ચોપડીયું,
 જ્ઞાનની વાતો રે હો છોડી, એક આરામમાં વૃત્તિ જોડી. ધર્મં
 રામ નામ જપવા રે હો બેઠા, હોલામાંથી નીકળીને સુલામાં પેઠા,
 આજસુ બનીઆ રે હો ખાવા, રામ રામ કરતાં મળે મફતનું ખાવા. ધર્મં
 વેપાર તો ચાલ્યો રે હો રૂડો, સૃષ્ટિના નિયમ માંહે મૂક્યો પૂજો,
 પાપ તેનું ભોમવો રે હો ભવમાં, વિદ્યા, જળ, ધર્મ, ધન લાગી ગયું દવમાં. ,,
 શંકરે તોડી રે હો જાણે, ઝોછો નથી આપ્યો એણે દેશને ફાળો,
 સમય જોઇને રે હો સાધ્યું, તેથી કરી પાશુ જોર વેડોનું વાધ્યું. ધર્મં
 બાકી કામ મૂક્યાં રે હો એણે, જીવશિવ એકતા કરી દીધી તેણે,
 વેદાંતીઓ ઉપન્યાસ રે હો ત્યાંથી, અદૈતવાદ તાલ્યો સંકરમાંથી. ધર્મં
 ફુતીઆના પથો રે હો જાણ્યો, બધા પથોનું મૂળ વેદને પ્રમાણ્યો,
 પુરાણી, પુરાની, મિરાની હો જૈની, વાતો કીધી કરી સહુ વેદના વિરુદ્ધની. ,,
 દાંડા સહુ નીકળ્યા રે હો જાણ્યું, ચારમાંથી બન્યા નવસોને નવવાણું,

બૌદ્ધમાંથી પ્રિરિત રે હો આત્મા, શંકર પાસેથી લઇ મુસ્લીમ રાખ્યા. ધર્મ
 દેસ દુઃખી થાનો રે હો દેખી, કાચી શોધ્યું તો મૂળ મહેલું પેખી,
 સ્વામીજીએ ગમડેલું હો કાપી, સાચી વિદ્યા ગુરુકુળોમાં સ્થાપી. ધર્મ
 વેદનો પ્રચાર રે હો કરવા, ગએલું નર પાછું હિંદમાં ભરવા,
 ગુલામી તોડવા રે હો માની, દુઃખો સહેવામાં નથી કરી પાછી પા તી. ધર્મ
 વેદોની આજ્ઞા રે હો પાળો, તૂટી જશે સૌ પાપડીઓની જાળો,
 જૂન દુઃખ જાશે રે હો નાશી, બુદ્ધિથી કામ કરો મજશે સાચાથી. ધર્મ

ભજન ૪૩

ઇશ્વર પ્રાપ્તિ મારે યોગનાં આઠ અંગો

સિદ્ધાંત સૂણો રે સિદ્ધાંત સૂણો, ઇશ્વરના રચીઆરે જે છે વેદમાં,
 અધરી ભાષા રે અધરી ભાષા, તેથી નહિ સમજ્યા રે સઘળા લોકમાં.
 સૃષ્ટિ રચતા પહેલાં કીધા, ચાર ઋષિઓએ તે અંતરે લીધા,
 ત્રી ઋષિ બુનીઓને કહી કીધા રે. સિદ્ધાંત

યમ નિયમ ને જે આસન છે, પ્રાણાયામ પ્રત્યાહાર ધારણા જે,
 ધ્યાન ધર્યો પછી તું સમાધિ લે રે. સિદ્ધાંત
 આઠ અંગો જે યોગ માંહે રહ્યાં, ઇશ્વરને સમજવા મેં અહીંજ કહ્યાં,
 સમજો તો ધન્ય દુઃખ માએ વહ્યાં રે. સિદ્ધાંત

સૌ પંથો સાતમાને વળગ્યા, પહેલા છોને મૂક્યા અગળા,
 તેથી આઠમામાં કોઇ નહિજ ગયા રે. સિદ્ધાંત
 પહેલો સિદ્ધાંત હિંસા નવ કરવી, મન વચન કર્મે અહિંસા ભરવી,
 સમજો તો પછી શીઠ સુમતી ધરવી રે. સિદ્ધાંત
 બીજો સિદ્ધાંત સત્ય સૌ બણે છે, છતાં પાપડોનો પક્ષ તાણે છે,
 અસત્ય છોડો તો વેદ પ્રમાણે છે રે. સિદ્ધાંત
 ત્રીજો સિદ્ધાંત ચોરી નવ કરતા, હરમથી હોજરી નવ ભરતા,
 મદ્યપાન મેજનતાં તેમ નથી ઠરતા રે. સિદ્ધાંત

યોગી સિદ્ધાંત પ્રકાશનું ભારે, પશુ પક્ષી બધાં વેદધર્મને પાળે,
 પશુ મનુષ્યો નહિ કાંઈ સંભાળે રે. સિદ્ધાંત૦
 પાંચમો સિદ્ધાંત હઠને છોડી દો, પક્ષપાત તણ સત્ય વાત વડો,
 મનુષ્ય દેહ મળ્યાનું સાર્યંક લો રે. સિદ્ધાંત૦
 આ પાંચ સિદ્ધાંતજ યમ તણા, બીજા પાંચ મુણે નિયમતણા,
 બધા પાળો તો કાંઈ નવ રહે મણા રે. સિદ્ધાંત૦
 પહેલો નિયમ તે શૈચ્ય જ છે, શરીર મન બુદ્ધિથી પવિત્રજ રહે,
 જ્ઞાન મેળવી બધી વાતો સત્ય જ કહે રે. સિદ્ધાંત૦
 બીજો નિયમ સંતોષ ગણો, છોડી નસીબ કરો પુરુષાર્થ ગણો,
 છતાં ક્ષણ ના મળે તો દોષ કર્મ તણો રે. સિદ્ધાંત૦
 ત્રીજો નિયમ તપને હું બાલું, સેવા કરતાં કષ્ટ નવ મન આણું,
 કરવા ઉદ્ધાર તળીલાં સૌ તાણું રે. સિદ્ધાંત૦
 ચોથો નિયમ સ્વાધ્યાય છે વેદે, સંસ્કૃત ભણી સમજવા સૌ શેદે,
 દેશ દુર્ગંજતા સૌ શાસ્ર છેદે રે. સિદ્ધાંત૦
 નિયમ પાંચમો ઇશ્વરપર શ્રદ્ધા, જે ખોઈ બેઠા છે સૌ ગદ્દા,
 ઇશ્વર અર્પણુ કર કાર્ય બધાં રે. સિદ્ધાંત૦
 ઉપરના નિયમો જો પાળો, દેશમાં નવ રોગ દુકાળ ભાળો,
 અવળે જતો દેશ સીધો વાળો રે. સિદ્ધાંત૦
 પછી તો ક્રિયા રહી કરવાની, આસનથી સમાધી ધરવાની,
 પ્રાણાયામથી મનમાં શાંતિ ભરવાની રે. સિદ્ધાંત૦
 પ્રત્યાહાર તે મનને વશ કરવું, ધારણાથી ચિત્ત ઇશ્વરમાં ધરવું,
 પછી ધ્યાનમાં મન આનંદથી ભરવું રે. સિદ્ધાંત૦
 કલ્પનાઓ શાંત બ્યારે થાય બધી, છેલ્લી ભૂમિકાનું નામ તે સમાધી,
 મટે આધિ, બ્યાધિ, ને ઉપાધિ રે. સિદ્ધાંત૦
 સત્ય વાત મુણીને સહુ ભડકે, તેથી પાખંડીઓ ના વેદને અડકે,
 બુદ્ધિ વેદના નામે પાખંડ ખડકે રે. સિદ્ધાંત૦
 માટે સુવે સમજીને ચાલો, સાચો મારગ સમજી વેદને ગાલો,
 પાખંડીઓને નહિ માન ચાલો રે. સિદ્ધાંત૦

ભજન ૪૪

આરતી

જય જગદીશ હરે; પિતા જય જગદીશ હરે. (૨)
 ભકત જનોંકે સંકટ, (૨) ક્ષયમેં દૂર કરે.   ઓં જયં
 જો ધ્યાવે ફલ પાવે, દુઃખ વિનશે મનકા, (૨)
 સુખ સંપત્તિ ધર આવે, (૨) કષ્ટ મીટે તનકા.   ઓં જયં
 માતપિતા તુમ મેરે, શરણુ ગ્રહું કિસકી, (૨)
 તુમબિન ઔર ન કોઇ, (૨) આશ કરું કિસકી.   ઓં જયં
 તુમ પુરણુ પરમાત્મા, તુમ અંતર્યામી, (૨)
 પરબ્રહ્મ પરમેશ્વર, (૨) તુમ સબકે સ્વામી.   ઓં જયં
 તુમ કરૂણા કે સાગર, તુમ પાલન કર્તા, (૨)
 હીન દયાળુ કૃપાળુ. (૨) કૃપા કરૌ ભર્તા.   ઓં જયં
 તુમહો એક અજોયર, સબકે પ્રાણપતિ, (૨)
 શુદ્ધ કૃષ્ણ મમ હૃદય કો, (૨) ધર્મમેં હોવે ગતિ.   ઓં જયં
 હીન બંધુ દુઃખ હર્તા, તુમ રક્ષક મેરે, (૨)
 અપને હસ્ત બઢાઓ, (૨) દાર બઢા તેરે.   ઓં જય
 વિષય વિકાર મીટાઓ, કષ્ટ હરૌ દેવા. (૨)
 શ્રદ્ધા ભકિત બઢાઓ, (૨) સંતનકી સેવા.   ઓં જયં

ઓરમ

ચરોતર પ્રદેશ આર્ય સમાજ

પુસ્તક વિભાગ

આ સમાજે પુસ્તક વિક્રય કાર્યાલય ખોલી ખાસ તે વિભાગ ભુદોજ રાખ્યો છે. અહીં આર્ય સિદ્ધાંતોનાં સર્વ ગુજરાતી તથા હિંદી પુસ્તકો વેચાય છે. શાતાબ્દ સંસ્કરણ અને ભાગ, પણ અહીંથીજ મળશે તે સિવાય અજમેર દૈનિક યંત્રાલયમાં છપાએલાં તમામ પુસ્તકો, તથા કલકત્તાવાળા ગોવિંદરામ હાંસાનંદનાં સર્વ પુસ્તકો તથા વેદમંત્રોનાં બોર્ડ અને આસન વગેરેના ફોટા તેમજ દયાનંદ ચિત્રાવલી, જેની અંદર સ્વામીજીના જીવન સંબંધીનો સર્વચિત્રો તથા આર્ય રાજ મહારાજ તથા વિદ્વાન સંન્યાસીઓ, સમાજોના કાર્યકર્તાઓ તથા દેશના મહાન આર્ય પુરુષોનાં ચિત્રો, અને આર્ય સમાજના સંગઠન સંબંધી ટુંકા પ્રતિહાસ, સ્વામી શ્રી વિરજનંદજીનું તથા મહર્ષિ દયાનંદનું ટુંકું જીવન ચરિત્ર વગેરે સાહિત્ય આપવામાં આવેલું છે.

સ્વાધ્યાય મંડળ ઔષ્ધના પંડિત સાતવલેકરનાં તમામ પુસ્તકો, નાના મોટા હવન કુંડો, હવન સામગ્રી વગેરે આર્ય સાહિત્ય ચરોતરના સર્વ આર્ય ભાઈઓની સગવડની ખાતર અહીં રાખવામાં આવ્યું છે. આશા છે કે ચરોતરના સર્વ સુરી ભાઈઓ આ પુસ્તકાલયનો લાભ ઉઠાવશે. ભક્તિ દર્પણ ખલાસ થઈ જવા આવ્યાં છે. જરૂર હોય તેમણે સવેળા મંગારી લેવાં.

લિ. ભવદીય

મણિલાલ લોગીલાલ ઘડીઆળી.

પસ્તકાલય.

ચરિત્રપ્રદેશ આર્ય સમાજના

નિયમ

- ૧ સર્વ સત્યવિદ્યા અને જે પદ્ધતિ, વિદ્યાથી ભણવામાં આવે છે તે સર્વનું આદિમૂળ પરમેશ્વર છે.
- ૨ સર્વેશ્વર સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ, નિસકાર, સર્વશક્તિમાન, ન્યાયકારી, હયાળુ, અજન્મા, અનન્ત, નિર્વિકાર, અનાદિ અનુપમ, સર્વોદાર, સર્વેશ્વર, સર્વવ્યાપક, સર્વોન્તર્ધામી, અજર, અમર, અજય, નિત્ય, યવિત્ર અને સષ્ટિકર્તા છે. તેનીજ ઉપાસના કરવી યોગ્ય છે.
- ૩ વેદ સત્ય વિદ્યાઓનું પુસ્તક છે. વેદનું ભણવું ભણાવવું અને સાંભળવું સંભળાવવું એ તમામ આશોનો પરમ ધર્મ છે.
- ૪ સત્ય ગ્રહણ કરવામાં અને અસત્યને છોડવામાં સદા તૈયાર રહેવું જોઈએ.
- ૫ સર્વ કામ ધર્મોનુસાર અર્થાત્ સત્ય અને અસત્યનો વિચાર કરીને કરવાં જોઈએ.
- ૬ સંસારનો ઉપકાર કરવો એ આ સમાજનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે. અર્થાત્ શારીરિક, આત્મિક અને સામાજિક ઉન્નતિ કરવી.
- ૭ સર્વની સાથે પ્રીતીપૂર્વક ધર્મોનુસાર અસાચોગ્ય વર્તવું જોઈએ.
- ૮ અવિદ્યાનો નાશ અને વિદ્યાની વૃદ્ધિ કરવી જોઈએ.
- ૯ દરેક આર્યે પોતાની ઉન્નતિથી શત્રુનું ન રહેવું જોઈએ પરંતુ સર્વની ઉન્નતિમાં પોતાની ઉન્નતિ સમજવી જોઈએ.
- ૧૦ સમજા મનુષ્યોએ સામાજિક સર્વશક્તિકારી નિયમ પાલન પરત્ર રહેવું જોઈએ, અને પ્રેમપોતાના કિલકારી નિયમ જ સ્વતંત્ર રહેવું જોઈએ.

